

โครงสร้างระบบอุตสาหกรรมข้าวโพด

การผลิตข้าวโพดในประเทศไทยมีมาเป็นเวลานานแล้วซึ่งในอดีตการผลิตข้าวโพดเป็นไปเพื่อการบริโภคกันในกลุ่มเล็ก ๆ และมีการซื้อขายกันไม่มากนัก แต่ในปัจจุบันการผลิตข้าวโพดมีปริมาณมากเป็นการผลิตเพื่อการค้าขายเป็นส่วนใหญ่ ข้าวโพดจึงได้กลายมาเป็นพืชที่สำคัญของประเทศไทยชนิดหนึ่งและมีการพัฒนาผลผลิตมาใช้ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ มากขึ้น ดังนั้นผลผลิตโดยส่วนใหญ่จะถูกใช้ไปเพื่อเป็นปัจจัยการผลิตในอุตสาหกรรมอื่นต่อไปมากกว่าที่จะนำมาใช้บริโภคโดยตรงโดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ มีความต้องการใช้ข้าวโพดในปริมาณมาก

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงโครงสร้างพื้นฐานในอุตสาหกรรมข้าวโพด อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ และอุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งทั้งสามอุตสาหกรรมมีความต่อเนื่องกัน สำหรับข้อมูลที่ใช้ในบทนี้จะ เป็นข้อมูลขั้นทุติยภูมิ โดยที่ข้อมูลพื้นฐานในบทนี้จะนำไปสู่การวิเคราะห์ในบทต่อไป ไปในเรื่องของสมการอุปสงค์ข้าวโพด ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์สุดท้าย และการวิเคราะห์หาสูตรอาหารสัตว์

2.1 อุตสาหกรรมข้าวโพด

ข้าวโพดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งสำหรับประเทศไทย เนื่องจากเป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิตอาหารสัตว์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญอันหนึ่ง และเชื่อมโยงไปถึงการผลิตปศุสัตว์ด้วย

ข้าวโพดที่มีการเพาะปลูกในประเทศไทยมีอยู่ 7 ชนิด¹¹ ได้แก่

1. ข้าวโพดไร่ชนิดหัวแข็ง (Flint Corn) เป็นพันธุ์ที่นิยมปลูกมากที่สุดในประเทศไทย เพราะเป็นพันธุ์ที่มีน้ำหนักดี อายุนั้น ไม่ค่อยอดความชื้นเมื่อแห้งจัด เหมาะสำหรับการปลูกในที่ที่มีความชื้นสูง พันธุ์ที่นิยมปลูกในขณะนั้นคือพันธุ์สุวรรณ1 ไทยดีเอ็มอาร์6 ไทยดีเอ็มอาร์2002

2. ข้าวโพดไร่ชนิดหัวบุบ (Dent Corn) ข้าวโพดพันธุ์ที่นิยมปลูกกันมากที่สุดในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นข้าวโพดชนิดที่มีปริมาณของแป้งมาก รับความชื้นจากบรรยากาศได้ง่าย

¹¹ วิชาการเกษตร, กรม " ข้าวโพด " เอกสารวิชาการเล่มที่ 4 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3. ข้าวโพดข้าวเหนียว (Waxy Corn) เป็นข้าวโพดชนิดที่ทานกันสด ๆ นิยมปลูกกันทุกภาค เช่น พันธุ์เทียน พันธุ์ข้าวเหนียว เป็นต้น อายุค่อนข้างสั้น ต้นเล็ก ผักตก เปลือกหุ้มเมล็ดบาง เมื่อรับประทานจึงไม่ค่อยติดฟัน

4. ข้าวโพดน้ำมัน (High Oil Corn) เป็นข้าวโพดที่มีเปอร์เซ็นต์น้ำมันสูงกว่าข้าวโพดธรรมดา น้ำมันข้าวโพดเป็นน้ำมันที่มีคุณภาพสูง มีประโยชน์ในการใช้ประกอบอาหารของมนุษย์และภาคที่เหลือใช้ได้ดีกับกิจการปศุสัตว์ น้ำมันข้าวโพดจึงเป็นผลพลอยได้ที่สำคัญ of ข้าวโพด

5. ข้าวโพดหวาน (Sweet Corn) เป็นข้าวโพดที่ปลูกเพื่อรับประทานผักสด โดยเลือกเก็บในระยะที่ฝักมีน้ำตาลมากที่สุด ไม่อ่อนหรือแก่จนเกินไป น้ำตาลในเมล็ดข้าวโพดหวานนี้จะเปลี่ยนสภาพเป็นแป้งได้โดยง่ายเมื่อได้รับอากาศร้อน ดังนั้นในประเทศไทยจะปลูกข้าวโพดหวานได้ดีในฤดูหนาว เมื่อเก็บจากต้นแล้วควรรับประทานทันที ถ้าเก็บไว้นานเกินไปน้ำตาลในเมล็ดจะกลายสภาพเป็นแป้งทำให้รสจืดจืดไป การหุงต้มก็ไม่ควรร้อนเกินไป เพราะจะทำให้เสียรสหวาน

6. ข้าวโพดฝักอ่อน (Young Ear Corn) เป็นการปลูกข้าวโพดเพื่อเก็บฝักอ่อนขายสดหรือขายให้โรงงานอุตสาหกรรมบรรจุกระป๋อง การเพาะปลูกไม่ควรปล่อยให้ไหมยาวเกิน 1 นิ้ว เพราะจะทำให้ฝักแก่เกินไป

7. ข้าวโพดคั่ว (Pop Corn) มีลักษณะเมล็ดแก่ ผิวภายนอกแข็งแครง ส่วนภายในเป็นแป้งและอุ่มความชื้นได้มาก เมื่อถูกความร้อนความชื้นภายในจะขยายตัวระเบิดออกจากข้าวโพดทั้ง 7 ชนิดที่กล่าวมาข้างต้น เนื้อที่ส่วนใหญ่จะใช้ไปในการปลูก 2 ชนิดแรกคือ ข้าวโพดไร่ชนิดหัวแข็ง (Flint Corn) และ ข้าวโพดไร่ชนิดหัวบุบ (Dent Corn) รองลงมาคือ ข้าวโพดหวาน และข้าวโพดฝักอ่อน โดยที่สามารถแยกเป็นข้าวโพดเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ข้าวโพดที่ใช้เลี้ยงสัตว์ และข้าวโพดที่ใช้รับประทานผักสด การเพาะปลูกข้าวโพดในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการเพาะปลูกข้าวโพดชนิดที่ใช้เลี้ยงสัตว์เนื่องจากมีความต้องการสูง ในปี 2536/37 มีการใช้พื้นที่เพาะปลูก 8,370,000 ไร่ รวมผลผลิตทั้งหมด 3,328,000 ตัน รองลงมาคือข้าวโพดที่ใช้รับประทานผักสด รวมผลผลิตในปี 2536/37 เท่ากับ 445,499 ตัน¹² ซึ่งเมื่อเทียบกับการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แล้วเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก

¹² ศูนย์ข้อมูล กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ประโยชน์ของข้าวโพด การใช้ประโยชน์จากข้าวโพดได้แก่

1. ใช้เป็นอาหารของมนุษย์ คือ การใช้เมล็ดข้าวโพดเป็นอาหารประจำวัน
2. ใช้เป็นอาหารสัตว์ เนื่องจากข้าวโพดมีคุณค่าทางอาหารสูง จึงนิยมใช้ในการผสมอาหารสำหรับเลี้ยงสัตว์ ส่วนของข้าวโพดที่สามารถนำมาเลี้ยงสัตว์ได้แก่ เมล็ด ชั้ ตันสด และผลพลอยได้อื่น ๆ จากโรงงานอุตสาหกรรมข้าวโพด ได้แก่ เมล็ดเปลือก กาก และรำ
3. ใช้ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรมแอลกอฮอล์ แป้ง น้ำตาล น้ำมันพืช ซึ่งจากผลิตภัณฑ์เหล่านี้สามารถนำไปทำอาหารกระป๋อง ยารักษาโรค กระจก กัด น้ำหอม น้ำมันใส่ผม เครื่องเคลือบ เป็นต้น

การเพาะปลูกข้าวโพด

ข้าวโพดเป็นพืชไร่ที่ขึ้นได้ดีในดินแทบทุกชนิด แต่จะขึ้นได้ดีในดินร่วนปนทรายที่ระบายน้ำได้ดี และมีปริมาณแร่ธาตุเพียงพอ ในดินที่มีความเป็นกรดเป็นด่าง (PH) ระหว่าง 5.5-8

การเพาะปลูกทั่วไปจะทำการเพาะปลูกปีละ 2 ครั้ง ได้แก่

- ครั้งที่ 1 ต้นฤดูฝน จะเพาะปลูกระหว่างเดือน เมษายน ถึง พฤษภาคม และจะเก็บเกี่ยวในเดือน กรกฎาคม ถึง สิงหาคม
- ครั้งที่ 2 ปลายฤดูฝน จะเพาะปลูกในพื้นที่ดินเดิมได้ทันทีหลังจากมีการเก็บเกี่ยวผลผลิตครั้งที่ 1 คือจะเพาะปลูกระหว่างเดือน ตุลาคม ถึง พฤศจิกายน

แหล่งผลิตข้าวโพดที่สำคัญของประเทศไทยได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกระจายอยู่ 50 จังหวัดในประเทศไทย ภาคเหนือจะเป็นภาคที่มีพื้นที่การเพาะปลูกมากที่สุด คือ ร้อยละ 46.95 ของพื้นที่การเพาะปลูกทั่วประเทศ รองลงมา คือ ภาคกลาง ร้อยละ 27.56 ของพื้นที่การเพาะปลูกทั่วประเทศ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 25.26 และ ภาคใต้ร้อยละ 0.23 ของพื้นที่การเพาะปลูกทั่วประเทศ ตามลำดับ¹³

---

¹³ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร " ส่วนแบ่งการตลาดข้าวโพดไทย " เอกสารเศรษฐกิจการเกษตรเลขที่ 105/2531 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ธันวาคม 2531.

2.1.1 ผลผลิตข้าวโพด

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าข้าวโพดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ดังนั้นด้านปริมาณผลผลิตข้าวโพดจึงควรที่จะต้องนำมาพิจารณาในที่นี้ กล่าวคือ ผลผลิตข้าวโพด เมื่อพิจารณาจากปี 2523 เป็นต้นมา จะเห็นได้ผลผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น มีเพียงบางปีเท่านั้นที่ผลผลิตค่อนข้างที่จะลดต่ำลง ซึ่งอาจเนื่องมาจากดินฟ้าอากาศ หรือเกิดโรคระบาดในพืชเป็นต้น (ตารางที่ 2.1) และการเพิ่มขึ้นของผลผลิตข้าวโพดเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของพื้นที่การเพาะปลูกมากกว่าการเพิ่มขึ้นของผลผลิตจากการเพิ่มขึ้นของผลผลิตต่อไร่ เนื่องจากการปรับปรุงผลผลิตต่อไร่มีค่อนข้างน้อย และจะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปีการเพาะปลูก 2529/2530 เป็นต้นมา ผลผลิตข้าวโพดมีแนวโน้มลดลง ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น การลดพื้นที่เพาะปลูกไปปลูกพืชอื่นที่มผลตอบแทนสูงกว่า หรือ ประสบปัญหาภัยโรคในพืช เป็นต้น ส่วนในด้านผลผลิตในปีการเพาะปลูก 2535/2536 ปริมาณผลผลิตทั้งหมดประมาณ 3.67 ล้านตัน ซึ่งมีปริมาณลดลงจากปีก่อน ๆ เนื่องจากการผลิตข้าวโพดมีการใช้เนื้อที่เพาะปลูกลดลงอย่างต่อเนื่อง คือจากเดิมในปีการเพาะปลูก 2528/29 มีการใช้เนื้อที่การเพาะปลูกข้าวโพด 12,377,000 ไร่ ลดลงเหลือ 8,370,000 ไร่ ในปีการเพาะปลูก 2536/37 โดยที่ผลผลิตต่อไร่ค่อนข้างที่จะคงที่อยู่ที่ในช่วง 300-400 กิโลกรัมต่อไร่ การที่ผลผลิตข้าวโพดมีแนวโน้มลดต่ำลง จะเป็นสาเหตุทำให้ราคาข้าวโพดสูงขึ้นด้วย เนื่องจากผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการ

ถ้ามองในด้านประสิทธิภาพของการผลิตของประเทศไทย เมื่อดูจากผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพด ในตารางที่ 2.2 จะเห็นได้ว่าในปี 2533 ประเทศไทยมีผลผลิตข้าวโพดต่อไร่ 341 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา และจีน ซึ่งเป็นคู่แข่งสำคัญของไทยในการผลิตและส่งออกข้าวโพด โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาในปี 2533 มีผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดเท่ากับ 1,109 กิโลกรัมต่อไร่ และเมื่อเทียบกับประเทศจีนซึ่งมีผลผลิตข้าวโพด 663 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งยังมากกว่าไทยอีกเท่าตัว ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดของไทยมีการใช้เมล็ดพันธุ์ไม่ดีพอและมีปริมาณการใช้ปุ๋ยน้อย รวมทั้งมีปัญหาภัยธรรมชาติ การขาดแคลนน้ำฝนและเกษตรกรขาดแคลนเงินทุนในการพัฒนาการเพาะปลูกด้วย ส่วนในด้านปริมาณผลผลิตข้าวโพดของประเทศไทยเมื่อคิดเทียบกับผลผลิตของโลกแล้ว ประเทศไทยมีผลผลิต คิดเป็นร้อยละ 0.7 ของผลผลิตทั้งหมด

ตารางที่ 2.1 พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต และ ผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดในประเทศไทย

ปีเพาะปลูก	พื้นที่เพาะปลูก (พันไร่)	ปริมาณผลผลิต (พันเมตริกตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัมต่อไร่)
2523/24	8,960	2,998	335
2524/25	9,796	3,449	352
2525/26	10,494	3,002	368
2526/27	10,552	3,552	363
2527/28	11,355	4,226	389
2528/29	12,377	4,934	412
2529/30	12,194	4,309	380
2530/31	10,941	2,781	328
2531/32	11,471	4,675	419
2532/33	11,165	4,393	411
2533/34	10,910	3,722	385
2534/35	9,219	3,793	411
2535/36	8,502	3,610	425
2536/37	8,370	3,328	398

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.2 แสดงประสิทธิภาพการผลิตข้าวโพด แยกตามประเทศ ปี 2533

ประเทศผู้ผลิตที่สำคัญ	พื้นที่เพาะปลูก (ล้านไร่)	ผลผลิต (ล้านตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)
สหรัฐอเมริกา	169.338	201.509	1,109
จีน	131.794	87.345	663
แอฟริกา	21.719	9.442	435
อาร์เจนตินา	10.163	5.049	497
ไทย	10.910	3.722	341

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2.1.2 ความต้องการข้าวโพด

ปริมาณความต้องการข้าวโพดในประเทศ ในที่นี้หมายถึง ปริมาณการใช้ข้าวโพดในประเทศ ปริมาณการส่งออกข้าวโพด และปริมาณความต้องการข้าวโพดเพื่อเก็บเป็นสต็อก

1. ปริมาณความต้องการข้าวโพดในประเทศ (DOMESTIC DEMAND)

ปริมาณความต้องการข้าวโพดในประเทศจะเป็นการใช้เพื่อผลิตอาหารสัตว์ ส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงเป็นความต้องการหรืออุปสงค์ต่อเนื่องของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ในช่วงปีก่อนพ.ศ. 2517 ปริมาณความต้องการข้าวโพดในประเทศมีน้อยกว่าร้อยละ 10 ของผลผลิตรวมที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ แต่อย่างไรก็ตามปริมาณความต้องการข้าวโพดก็ได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณการผลิตอาหารสัตว์ จนมีปริมาณใกล้เคียงกับระดับผลผลิต ความต้องการข้าวโพดที่ใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นผลเนื่องมาจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมเลี้ยงสัตว์ ซึ่งผู้ผลิตอาหารสัตว์ส่วนใหญ่ได้ใช้ข้าวโพดเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตอาหารสัตว์ แต่ในปัจจุบันนี้ปริมาณความต้องการข้าวโพดเพิ่มมากกว่าปริมาณความสามารถในการผลิต ซึ่งจะเห็นได้จากตารางที่ 2.3 และรูปที่ 1 ว่าปริมาณความต้องการข้าวโพดมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยที่ปริมาณผลผลิตมีแนวโน้มที่ลดลง

2. ปริมาณข้าวโพดในการส่งออก (Export Demand)

ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยเคยส่งออกข้าวโพดในปริมาณมาก แต่เนื่องจากผลผลิตที่ลดลง และความต้องการข้าวโพดที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดการแข่งขันกันรับซื้อผลผลิตระหว่างผู้ผลิตอาหารสัตว์และผู้ส่งออก ทำให้ราคาส่งออกข้าวโพดของประเทศไทยเมื่อเทียบกับราคาตลาดโลกแล้ว ราคาข้าวโพดไทยสูงกว่าราคาตลาดโลก จึงไม่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ รวมทั้งปริมาณผลผลิตที่ไม่เพียงพอกับความต้องการ จึงไม่มีข้าวโพดเพียงพอในการส่งออก ในปีการผลิต 2536/37 ไทยส่งออกข้าวโพดได้เพียง 0.3 ล้านตัน โดยมีประเทศคู่ค้าที่สำคัญคือ จีน และ สหรัฐอเมริกา ส่วนตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย คือ มาเลเซีย สิงคโปร์ ใต้หวัน และฮ่องกง นอกจากนี้มีประเทศต่าง ๆ ในแถบแอฟริกา และตะวันออกกลาง แต่มีปริมาณไม่มากนัก เป็นผลทำให้มีปริมาณข้าวโพดที่ส่งออกได้ลดน้อยลง ในช่วงปี 2511-2520 ที่ผ่านมามีปริมาณร้อยละ 90 ของผลผลิตข้าวโพดจะใช้ในการส่งออก แต่หลังจากที่ปริมาณความต้องการข้าวโพดในประเทศเพิ่มขึ้น ปริมาณการส่งออกข้าวโพดในประเทศได้ลดลง จนในบางปีก็จำเป็นต้องมีการนำเข้ามาบริโภคในประเทศ เนื่องจากผล

ผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการ จากตารางที่ 2.3 จะเห็นได้ว่า ในปีการเพาะปลูก 2534/35 และ 2535/36 มีการนำเข้าข้าวโพดปริมาณ 0.249 และ 0.215 ล้านตัน สำหรับรูปแบบของการส่งออกจะเป็นการส่งออกในรูปของข้าวโพดเมล็ดเป็นส่วนใหญ่ นอกจากจากข้าวโพดเมล็ดแล้วยังมีการส่งออกในรูปของแป้งข้าวโพด ข้าวโพดคั่ว เป็นต้น¹ และเคยส่งออกข้าวโพดสูงสุด 3.76 ล้านตัน ในปีการเพาะปลูก 2528/29 หลังจากนั้น การส่งออกข้าวโพดก็มีปริมาณลดลงเป็นลำดับ

ปัญหาการส่งออกผลผลิตข้าวโพดที่ผ่านมาของไทยนอกจากปัญหาในเรื่องราคาข้าวโพดสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นแล้ว ข้าวโพดของไทยยังมีปัญหาเชื้ออัลฟาโทกซินสูงกว่ามาตรฐาน ทำให้ตลาดต่างประเทศโดยเฉพาะญี่ปุ่น ไต้หวัน และเกาหลี ซึ่งเป็นตลาดข้าวโพดที่ใหญ่และอยู่ใกล้กับประเทศไทยไม่ยอมรับซื้อข้าวโพดของไทย

3. ปริมาณความต้องการข้าวโพด เพื่อเก็บเป็นสต็อก (STOCK DEMAND)

การดูปริมาณความต้องการข้าวโพดเพื่อเก็บเป็นสต็อกจะดูจากการเปลี่ยนแปลงปีต่อปี ซึ่งจะขึ้นอยู่กับแบบแผนของการผลิตและการบริโภคข้าวโพด การเก็บข้าวโพดเพื่อเป็นสต็อก สามารถแบ่งได้เป็น สต็อกในมือของผู้ค้า และสต็อกของผู้ผลิต ผู้ผลิตจะเก็บสต็อกไว้เพื่อเป็นวัตถุดิบ ผู้ค้าหรือผู้ส่งออกจะเก็บสต็อกไว้สำหรับการสั่งซื้อในอนาคตหรือเก็บไว้เพื่อการเก็งกำไร

ในที่นี้จะวัดสต็อกโดยการคำนวณจากการหักความต้องการข้าวโพดในประเทศ และความต้องการส่งออก ออกจาก ผลผลิตข้าวโพดทั้งหมด จะได้เป็นสต็อกข้าวโพดปลายปี

2.1.3 ระบบการตลาดและการกระจายผลผลิตข้าวโพด

ประเภทตลาดข้าวโพด

ตลาดข้าวโพดแบ่งออกได้เป็น 4 ระดับ โดยพิจารณาจากท้องที่ของตลาดที่ใกล้แหล่งผลิตมากที่สุดไปจนถึงตลาดที่ไกลผู้บริโภคมามากที่สุด ดังนี้

1. ตลาดในแหล่งผลิต หมายถึง ตลาดที่ตั้งอยู่ในแหล่งการผลิต โดยที่ผู้ขายส่วนใหญ่ คือ เกษตรกร และเป็นตลาดที่พ่อค้าทำหน้าที่ซื้อขายรวบรวมผลผลิตข้าวโพด ตลอดจนให้บริการด้านการตลาดอื่น ๆ ในพื้นที่ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตข้าวโพดตลาดระดับนี้จะอยู่ในหมู่

¹สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร "นโยบายและแนวทางการพัฒนาข้าวโพดไทย" กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มิถุนายน 2537.

ตารางที่ 2.3 ปริมาณการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศ ปริมาณ มูลค่า
ส่งออกและนำเข้า

(ล้านบาท)

ปี	การใช้ ในประเทศ	การส่งออก		การนำเข้า	
		ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
2527/28	1.081	3.075	9,781	-	-
2528/29	1.250	3.734	9,323	-	-
2529/30	1.368	2.920	6,246	-	-
2530/31	2.200	1.810	2,098	-	-
2531/32	2.700	1.573	5,135	-	-
2532/33	2.900	1.226	4,294	-	-
2533/34	3.000	1.215	3,8.9	-	-
2534/35	3.100	0.849	2,745	0.249	995
2535/36	3.300	0.179	579	0.215	858
2536/37	3.200	0.215	452	-	-
อัตราเพิ่ม	14.02	-28.45	-25.97	-13.65	-10.16

ที่มา : กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กรมศุลกากร

บ้านหรือตำบล หรืออำเภอต่าง ๆ ในชนบทที่มีการคมนาคมไม่สะดวก ห่างไกลชุมชน และมีค่าใช้จ่ายในการขนส่งสูง

2. ตลาดขายส่งท้องถิ่น หมายถึง ตลาดซื้อขายข้าวโพดที่พ่อค้าจะทำหน้าที่รวบรวมสินค้าจากเกษตรกรรายต่าง ๆ ตลอดจนพ่อค้าในตลาดท้องถิ่นและพ่อค้าในตลาดระดับเดียวกันอีกด้วย หรือเป็นศูนย์กลางการซื้อขายข้าวโพดของจังหวัดหรือของภูมิภาค ส่วนมากจะตั้งอยู่ในศูนย์กลางการคมนาคมที่มีการขนส่งสะดวกทั้งทางรถยนต์ รถไฟ หรือทางเรือ อาทิเช่น ตลาดซื้อขายข้าวโพดที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี อำเภอโคกสำโรง อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี อำเภอท่าเรือ จังหวัดอยุธยา และตลาดกลางสินค้าเกษตรจังหวัดพิษณุโลก

3. ตลาดขายส่งกรุงเทพฯ หมายถึงตลาดซื้อขายข้าวโพดที่พ่อค้าทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตข้าวโพดแล้วจัดสรร หรือกระจายผลผลิตข้าวโพด เพื่อจำหน่ายให้กับพ่อค้าส่งออกและผู้บริโภคต่อไปตลาดระดับนี้ยังมีหน้าที่สร้างความสมดุลระหว่างการผลิตและการตลาดด้วย โดยเป็นสื่อกลางด้านระดับซื้อขายในแต่ละวัน นอกจากนี้ ยังให้บริการด้านการเก็บรักษา และการปรับปรุงมาตรฐานให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคและผู้ซื้อทั้งในประเทศและต่างประเทศ

4. ตลาดปลายทางหรือตลาดส่งออก หมายถึง ตลาดที่ใกล้ผู้ซื้อหรือผู้ส่งออกมากที่สุด เป็นตลาดลำดับสุดท้ายที่ทำหน้าที่ในการรับซื้อรวบรวมผลผลิตจากแหล่งผลิต และตลาดในแหล่งผลิตต่าง ๆ ตลอดจนให้บริการรับซื้อและปรับปรุงคุณภาพข้าวโพดก่อนที่จะกระจายผลผลิตเหล่านี้ไปสู่ผู้บริโภคภายในประเทศ หรือพ่อค้า ณ จุดศูนย์กลางการส่งออกหรือท่าเรือ เพื่อส่งออกไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศ

สำหรับการซื้อขายที่อำเภอท่าเรือ จังหวัดอยุธยา นอกจากจะเป็นศูนย์กลางการซื้อขายข้าวโพดระดับภูมิภาคแล้ว ยังเป็นตลาดปลายทางที่ผลผลิตข้าวโพดเพื่อส่งออกอีกด้วย กล่าวคือ พ่อค้าคนกลางในตลาดอำเภอท่าเรือ ส่วนใหญ่จะมีสำนักงานสาขา หรือตัวแทน เพื่อทำหน้าที่จัดการเกี่ยวกับการส่งออกอยู่ที่กรุงเทพฯ ซึ่งกำหนดราคาจะอาศัยราคาขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ หรือราคา ณ ท่าเรือกรุงเทพฯ (เอฟ โอ บี) เป็นเกณฑ์

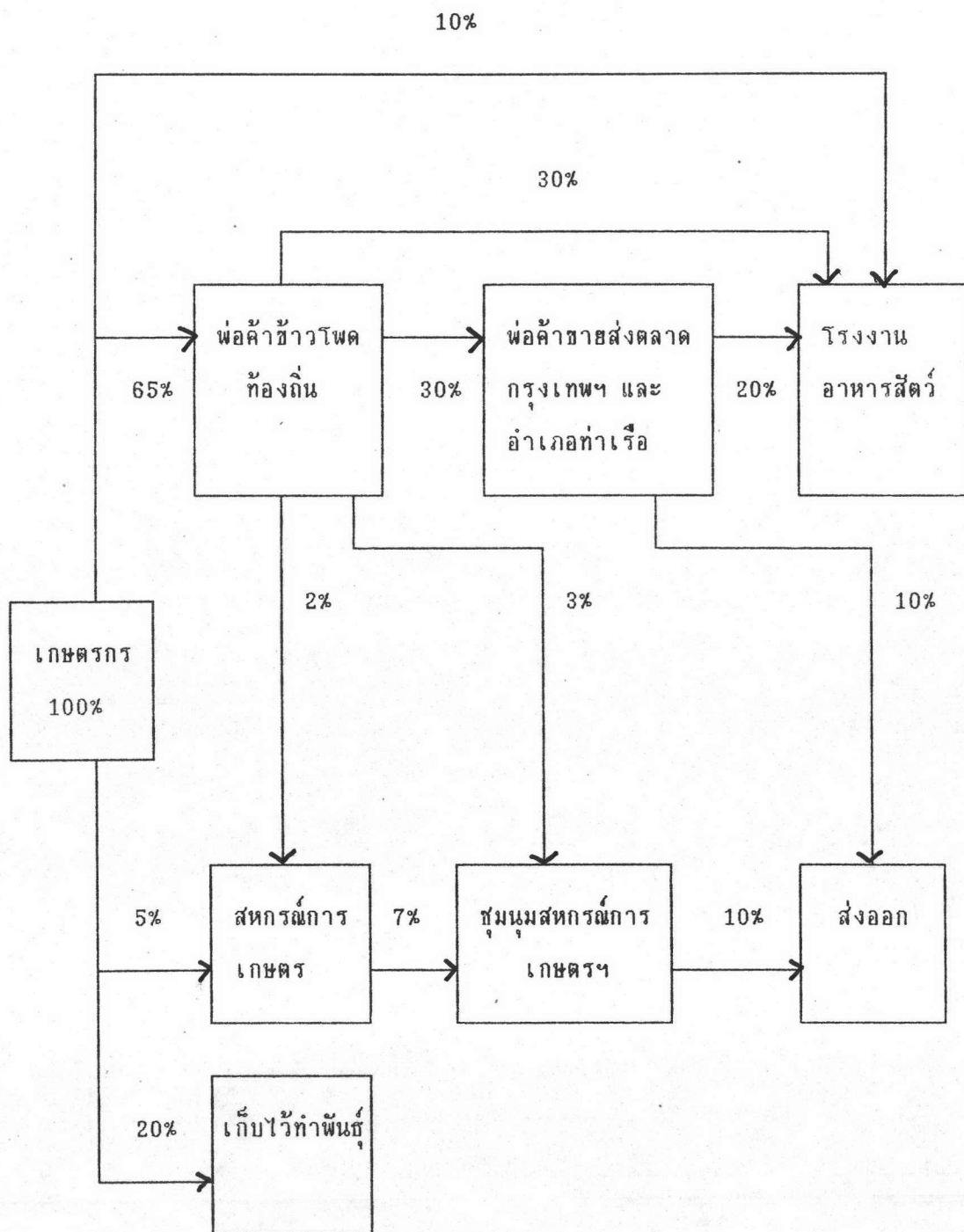
วิธีการตลาดข้าวโพด

หลังจากเกษตรกรเก็บเกี่ยวและรวบรวมผลผลิตข้าวโพดที่ผลิตได้แล้ว โดยปกติเกษตรกรจะเก็บผลผลิตส่วนหนึ่งไว้ทำพันธุ์และเลี้ยงสัตว์ ประมาณร้อยละ 20 ของผลผลิตทั้งหมดที่ผลิตได้ในแต่ละปี และอีกส่วนหนึ่งจะจำหน่ายให้กับพ่อค้าในตลาดท้องถิ่น พ่อค้า

จากสหกรณ์การเกษตร หรือหน่วยงานของรัฐ อย่างไรก็ตาม การจำหน่ายข้าวโพดของเกษตรกรจะแตกต่างกันไปตามสภาพตลาดของท้องถิ่น ความผูกพันระหว่างพ่อค้ากับเกษตรกร ความสะดวกในการคมนาคมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

เมื่อพ่อค้าในตลาดท้องถิ่นเข้าไปรับซื้อข้าวโพดจากแหล่งผลิตของเกษตรกร แล้วจะรวบรวมข้าวโพดขายต่อให้กับโรงงานอาหารสัตว์ และพ่อค้าคนกลาง หลังจากนั้นพ่อค้าคนกลางจะส่งข้าวโพดที่มีคุณภาพได้มาตรฐานขายให้โรงงานอาหารสัตว์โดยตรง เนื่องจากขายได้ราคาสูงกว่าไซโล ส่วนข้าวโพดที่มีคุณภาพรองลงมาจะขายให้กับไซโล และพ่อค้าขายส่งที่ตลาดท่าเรือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตลาดกรุงเทพฯ ข้าวโพดส่วนที่เหลือจะเก็บเอาไว้ในสต็อกเพื่อเก็งราคาในปลายฤดู ซึ่งสัดส่วนของข้าวโพดที่ส่งไปขายยังตลาดต่างปลายทางกับข้าวโพดที่เก็บไว้ในสต็อกจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาเป็นสำคัญ ทางด้านสหกรณ์การเกษตรเมื่อรวบรวมข้าวโพดได้มากพอ ก็จะส่งไปขายยังชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย เพื่อส่งออกไปยังสหกรณ์ผู้นำเข้าญี่ปุ่น (Zenkoren) ต่อไป

สำหรับพ่อค้าที่ตลาดท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และตลาดกรุงเทพฯ นั้น เมื่อรับซื้อข้าวโพดได้แล้ว จะคัดเลือกคุณภาพและอบความชื้นให้ได้มาตรฐาน เพื่อขายต่อให้กับโรงงานผลิตอาหารสัตว์ หรือส่งออกไปต่างประเทศ หรือขายต่อให้กับพ่อค้าส่งออก พ่อค้าส่งออกเหล่านี้ จะมีโกดังข้าวโพดตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตกรุงเทพฯ สมุทรปราการ และนนทบุรี เพื่อรอส่งมอบแก่ต่างประเทศตามสัญญา หรือในกรณีที่เป็นระยะต้นฤดูข้าวโพดยังมีความชื้นสูงนั้น ตลาดต่างประเทศมักจะต้องการให้ส่งมอบผ่านไซโลแล้วอบข้าวโพดให้แห้งก่อนเช่นกัน วิถีตลาดข้าวโพดได้แสดงไว้ตามภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 วิธีการตลาดข้าวโพดของประเทศไทย

2.1.4 การเคลื่อนไหวของราคาข้าวโพด

จากตารางที่ 2.4 และรูปที่ 2.2 แสดงราคาเฉลี่ยขายส่งข้าวโพดรายปี ตลาดกรุงเทพ ราคา FOB หรือราคาส่งออกข้าวโพดและราคาที่เกษตรกรขายได้ จะเห็นได้ว่า การเคลื่อนไหวของราคาขายส่งข้าวโพดตลาดกรุงเทพ จะขึ้นลงใกล้เคียงกับระดับราคา FOB ข้าวโพด และราคาข้าวโพดที่เกษตรกรขายได้ ส่วนที่ต่างกันของราคาทั้ง 3 ระดับนี้ จะเป็นส่วนเหลือมทางการตลาด ซึ่งรวมถึง ต้นทุนในการเคลื่อนย้ายผลผลิตจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง กำไรปกติ (NORMAL PROFIT) แต่สำหรับการเคลื่อนไหวของราคาข้าวโพดในระหว่างปีนั้น จะมีรูปแบบเหมือนสินค้าเกษตรอื่น ๆ โดยทั่วไปคือ จะเคลื่อนไหวขึ้น-ลง ตรงกันข้ามกับปริมาณระดับผลผลิตของตลาดในปีนั้น นั่นคือ ราคาข้าวโพดจะลดต่ำลงในช่วงฤดูที่มีการเก็บเกี่ยวและราคาจะสูงขึ้นหลังจากฤดูเก็บเกี่ยวผ่านไป

2.1.5 ต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สามารถแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ต้นทุนแปรผัน และต้นทุนคงที่ ต้นทุนแปรผันประกอบด้วยค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับผลผลิตที่จะได้ และค่าใช้จ่ายส่วนนี้จะไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีการผลิตเกิดขึ้น ส่วนต้นทุนคงที่นั้นจะไม่เปลี่ยนแปลงตามผลผลิต และเป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายถึงแม้ไม่ได้ทำการผลิต ถ้าต้นทุนในการเฉลี่ยต้นทุนของข้าวโพดทุกพันธุ์ ในส่วนของต้นทุนแปรผันคิดเป็นร้อยละ 86.11 ของต้นทุนทั้งหมดหรือ 700.15 บาทต่อไร่ ที่เหลือเป็นต้นทุนคงที่ร้อยละ 13.89 หรือ 112.93 บาทต่อไร่ โดยที่ต้นทุนแปรผันสามารถแบ่งเป็น ค่าแรง ซึ่งรวมถึง แรงงานคน สัตว์ และแรงงานของเครื่องจักร คิดเป็นร้อยละ 73.62 ของต้นทุนทั้งหมด นอกจากนั้นเป็น ค่าปุ๋ย ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่ายา และอื่น ๆ (ตารางที่ 2.5)

ถ้าดูต้นทุนการเพาะปลูกข้าวโพดเฉพาะของข้าวโพดพันธุ์ลูกผสม ในส่วนของต้นทุนแปรผันจะน้อยกว่าต้นทุนข้าวโพดเฉลี่ยทุกพันธุ์ เนื่องจากร้อยละ 80.92 ของต้นทุนข้าวโพดพันธุ์ลูกผสมจะเป็นต้นทุนแปรผัน อีกร้อยละ 19.08 เป็นต้นทุนคงที่ ซึ่งแบ่งต้นทุนแปรผันเป็น ค่าแรงงานและเก็บเกี่ยวร้อยละ 48.55 และค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ยและอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 32.37 ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับระหว่างต้นทุนของข้าวโพดพันธุ์ลูกผสม กับ ต้นทุนข้าวโพดเฉลี่ยทุกพันธุ์แล้ว ถึงแม้ว่าต้นทุนการผลิตต่อไร่ของพันธุ์ลูกผสมจะสูงกว่าต้นทุนเฉลี่ยทุกพันธุ์ แต่ต้นทุนการผลิตต่อไร่โดยรวมของพันธุ์ลูกผสมจะต่ำกว่าต้นทุนเฉลี่ยทุกพันธุ์

ตารางที่ 2.4 ราคาข้าวโพดที่เกษตรกรได้รับ ราคาข้าวโพดขายส่งตลาดกรุงเทพ และราคา FOB

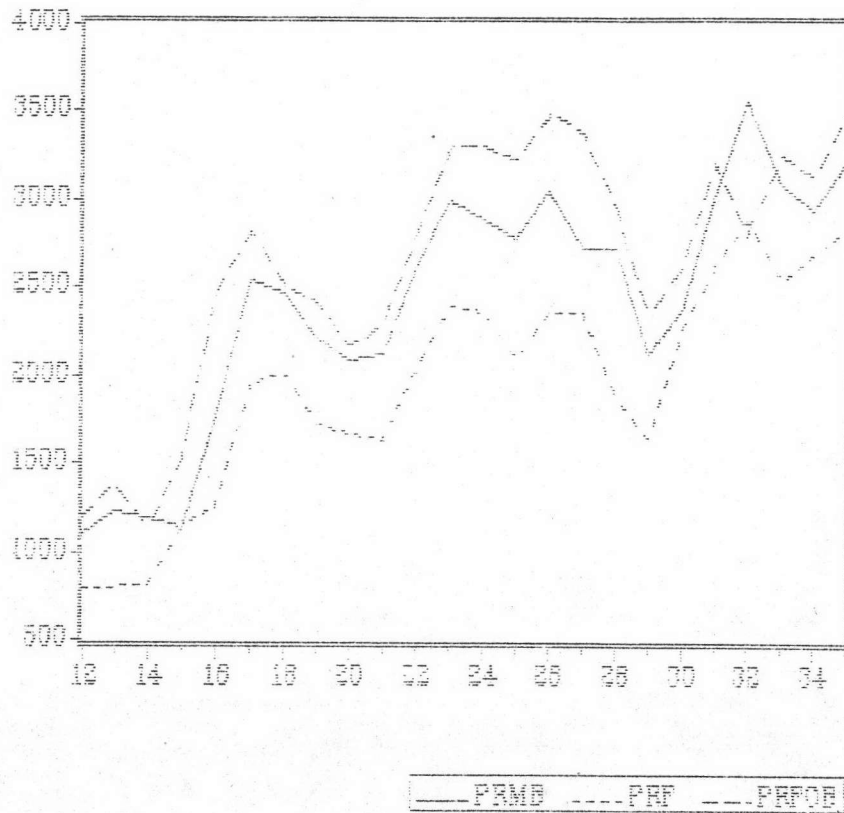
บาท/กก.

ปี	ราคาที่เกษตรกรได้รับ	ราคาขายส่งตลาดกรุงเทพ	ราคา FOB.
2517	1.95	2.54	2.64
2518	2.02	2.47	2.80
2519	1.72	2.21	2.41
2520	1.67	2.08	2.16
2521	1.63	2.13	2.29
2522	2.04	2.62	2.80
2523	2.40	3.00	3.30
2524	2.36	2.89	3.30
2525	2.09	2.78	3.23
2526	2.37	3.05	3.49
2527	2.36	2.73	3.38
2528	1.88	2.73	2.95
2529	1.63	2.13	2.34
2530	2.27	2.38	2.63
2531	2.63	3.04	3.22
2532	2.89	3.56	3.80
2533	2.54	3.08	3.26
2534	2.69	2.94	3.13
2535	2.83	3.22	3.50
2536	2.75		3.68

ที่มา: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กรมศุลกากร และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ราคา (บาท/พ่นตัน)

ปี

ภาพที่ 2.2 ราคาขายส่งข้าวโพดตลาดกรุงเทพ ราคา FOB. ข้าวโพด และ ราคาข้าวโพดที่เกษตรกรขายได้

หมายเหตุ PRFOB คือ ราคาส่งออกข้าวโพด

PRMB คือ ราคาข้าวโพดตลาดกรุงเทพ

PRF คือ ราคาข้าวโพดที่เกษตรกรได้รับ

ตารางที่ 2.5 ต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ปี 2535/2536

(บาท)

	เฉลี่ยทุกพันธุ์	ร้อยละ	พันธุ์ลูกผสม	ร้อยละ
ต้นทุนแปรผัน	700.15	86.11	838.98	80.92
ค่าแรงงานเตรียมดิน และเก็บเกี่ยว	598.62	73.62	503.29	48.55
ค่าเมล็ดพันธุ์	41.99	5.16	119.07	27.56
ค่าปุ๋ย	19.34	2.38	144.27	11.48
ค่ายาและอื่น ๆ	40.20	4.95	72.35	6.98
ต้นทุนคงที่	112.93	13.89	197.82	19.08
ต้นทุนต่อไร่	813.08	100	1036.80	100
ต้นทุนต่อกิโลกรัม	1.87		1.58	
ผลผลิตต่อไร่(กก.)	435.00		657.00	
ราคาผลผลิต(บาท/กก)	2.53		2.53	

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2.2 อุตสาหกรรมอาหารสัตว์

อุตสาหกรรมอาหารสัตว์นับได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อประเทศเกษตรกรรม เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมการแปรรูปทางการเกษตร สำหรับประเทศไทย อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ใช้วัตถุดิบที่เป็นผลผลิตในประเทศประมาณร้อยละ 80 ของปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ ซึ่งได้แก่ ข้าวโพด ปลายข้าว รำข้าว กากถั่วเหลือง และปลาป่น เป็นต้น โดยในปีการเพาะปลูก 2534/2535 มีการใช้ข้าวโพดในการผลิตอาหารสัตว์ 2.8 ล้านตัน ใช้ปลายข้าว 295,000 ตัน รำข้าว 960,000 ตัน ปลาป่น 490,300 ตัน กากถั่วเหลือง 589,600 ตัน แต่จะมีวัตถุดิบบางชนิดที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์มีปริมาณการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการในการผลิต ได้แก่ ปลาป่น กากถั่วเหลือง ซึ่งจะต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ

อาหารสัตว์เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดของกิจการปศุสัตว์ กล่าวคือในการผลิตอาหารสัตว์ ปัจจัยการผลิตที่มีต้นทุนสูงที่สุดก็คือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 50-75 ของต้นทุนทั้งหมด นอกจากนี้อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ได้ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องขึ้นหลายประเภท เช่น โรงงานปลาป่น โรงงานสกัดน้ำมันพืช โรงงานผลิตอาหารเสริมไวตามิน-แร่ธาตุ และช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะสินค้าเกษตรกรรมการส่งออกในรูปของวัตถุดิบมาเป็นแบบสำเร็จรูปมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มมากขึ้น

โดยปกติแล้วตามประกาศคณะปฏิวัติ พ.ศ. 2515 ได้กำหนดว่า อาหารสัตว์หมายถึง วัตถุดิบหรือวัตถุดิบที่ผสมแล้ว ที่ใช้เป็นอาหารของ สุนัข เป็ด ไก่ โค กระบือ ซึ่งสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อาหารสัตว์ในที่นี้จะศึกษาเฉพาะอาหารสุนัข และอาหารไก่เท่านั้น เนื่องจากทั้งไก่ และสุนัขเป็นสัตว์ที่มีความต้องการอาหารสัตว์มากที่สุด และจะศึกษาเฉพาะอาหารสัตว์สำเร็จรูปเท่านั้น ไม่รวมถึงวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ใช้ในการผสมในหัวอาหาร

2.2.1 การผลิตอาหารสัตว์

การผลิตอาหารสัตว์ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาและเพิ่มการผลิตมากขึ้นเพื่อตอบสนองกับความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น ในปัจจุบันปริมาณการผลิตอาหารสัตว์ได้เพิ่มขึ้นตามความต้องการในการผลิตปศุสัตว์ที่เพิ่มขึ้น (รายละเอียดจะได้กล่าวต่อไปในเรื่องของไก่และสุนัข) ลักษณะของการผลิตจะมีรูปแบบต่าง ๆ กันตามวัตถุประสงค์ที่ใช้ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. อาหารสัตว์ที่เป็นวัตถุดิบ ประกอบด้วย รำข้าว ปลาข้าว ข้าวโพด มันสำหรั่ง เส้นหรือมันอัดเม็ด กากถั่วเหลือง ปลาปน เปลือกหอยปน ปลาเบ็ด เป็นต้น วัตถุดิบประเภทนี้มีความต้องการจากคนหลายกลุ่ม ได้แก่ ผู้เลี้ยงสัตว์ พ่อค้าส่งออก ผู้บริโภคในประเทศ และโรงงานผลิตอาหารสัตว์สำเร็จ

2. อาหารสัตว์ผสมสำเร็จ ซึ่งแบ่งเป็น

- หัวอาหาร ต้องนำไปผสมกับวัตถุดิบก่อนนำไปเลี้ยงสัตว์

- อาหารสัตว์สำเร็จรูป มีทั้งชนิดผงและชนิดเม็ด พร้อมทั้งจะนำไปเลี้ยงสัตว์ได้เลย

ลักษณะการใช้หัวอาหาร จำเป็นต้องผสมให้ถูกส่วน เพื่อให้ได้คุณค่าอาหารที่ต้องการ รวมทั้งราคาวัตถุดิบที่ใช้ผสมนั้นมีราคาเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอน ประกอบกับการขยายตัวของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ผู้เลี้ยงสัตว์จึงนิยมใช้อาหารสัตว์สำเร็จรูปมากกว่าการใช้หัวอาหาร¹⁵

ลักษณะของผู้ผลิตอาหารสัตว์ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรที่นำวัตถุดิบไปผลิตอาหารสัตว์เองโดยตรง กลุ่มผู้ผลิตอาหารสัตว์โดยใช้วัตถุดิบจากผลพลอยได้จากการผลิตสินค้าอื่นมาผลิตเป็นอาหารสัตว์ เช่น กากถั่วเหลือง กากรำ เป็นต้น โรงงานผลิตอาหารสัตว์ โรงงานสำหรับผลิตอาหารสัตว์ในปัจจุบันมีมากกว่า 39 โรงงาน ซึ่งแต่ละโรงงานมีประสิทธิภาพการผลิตที่แตกต่างกัน การผลิตอาหารสัตว์จะเป็นการผลิตเพื่อสนองความต้องการอุตสาหกรรมเลี้ยงสัตว์อีกต่อหนึ่ง ปัจจุบันปริมาณการผลิตอาหารสัตว์ของไก่ มีปริมาณมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับสัตว์ชนิดอื่น ๆ รองลงมาคืออาหารสุกร ทั้งนี้เนื่องมาจากปริมาณการผลิตสัตว์ทั้งสองชนิดนี้อยู่ในสัดส่วนที่สูงกว่าปริมาณการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่น ๆ

ในด้านของการผลิต ผู้ผลิตอาหารสัตว์ภายในประเทศมีจำนวนค่อนข้างมาก ทำให้มีการแข่งขันกันระหว่างผู้ผลิตสูง และมีความหลากหลายในเรื่องของคุณภาพ เนื่องจากผู้ผลิตแต่ละรายจะใช้วัตถุดิบ สูตรที่ใช้ผสมอาหารสัตว์ แตกต่างกัน แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ในระดับคุณภาพที่ได้กำหนดไว้ด้วย

¹⁵ นิพนธ์ พัวพงศกร และ ปรีชา พิพาทกุลสุข อุตสาหกรรมอาหารสัตว์: การตลาดและราคา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ธันวาคม 2523.

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์

การผลิตอาหารสัตว์ และการใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ภายในประเทศ โดยส่วนใหญ่แล้วจะใช้วัตถุดิบที่ผลิตได้ในประเทศ เช่น ข้าวโพด ปลายข้าว ข้าวฟ่าง ปลาป่น มันสำปะหลัง เป็นต้น วัตถุดิบบางชนิดผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศ เช่น กากถั่วเหลือง ซึ่งบางครั้งจำเป็นต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ และวัตถุดิบบางชนิดก็ผลิตได้เกินต่อความต้องการ ที่เหลือก็ส่งออก (ตารางที่ 2.6) เช่น มันสำปะหลัง ได้มีการส่งออกในรูปของมันอัดเม็ด เป็นต้น ความไม่สมดุลของการผลิต และการใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์นี้ ขึ้นอยู่กับการใช้ส่วนผสมในการผลิตอาหารสัตว์ซึ่งถูกจำกัดด้วยส่วนประกอบทางคุณค่าทางอาหารที่จะต้องมี และราคาของวัตถุดิบที่ใช้ ดังนั้นการทดแทนกันของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตจึงทำค่อนข้างยาก

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ที่สำคัญในปี 2536 ได้แก่ ปลาป่น กากถั่วเหลือง ปลายข้าว รำละเอียด และข้าวโพด ทั้งนี้ อาหารสุกรและอาหารไก่เนื้อ จะใช้ข้าวโพดเป็นส่วนผสมมากที่สุด คือ ร้อยละ 65 และ 50 ตามลำดับ รองลงมาได้แก่ กากถั่วเหลือง ทั้งนี้เนื่องจากในอาหารสัตว์แต่ละชนิดจะมีสัดส่วนของการใช้วัตถุดิบที่ต่างกันไป จึงทำให้อุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์มีความต้องการวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์แตกต่างกันด้วย โดยที่สัดส่วนของความต้องการข้าวโพดจะมากที่สุด คือ 3,302,710 ตัน ในปี 2536 หรือประมาณ 60% ของการใช้วัตถุดิบทั้งหมด รองลงมา คือ รำละเอียด 1,427,000 ตัน และปลายข้าว 1,335,000 ตัน ดังแสดงในตารางที่ 2.7 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวัตถุดิบที่สำคัญที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ก็คือ ข้าวโพด ซึ่งสามารถผลิตได้เองในประเทศส่วนใหญ่ ซึ่งถ้ามีการเปลี่ยนแปลงราคาข้าวโพด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต ย่อมส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตอาหารสัตว์ในสัดส่วนที่ค่อนข้างมาก

ตารางที่ 2.6 วัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ส่งออก และนำเข้าบางชนิด

พันตัน

พ.ศ.	ส่งออก					นำเข้า		
	ปลายข้าว	ข้าวโพด	ข้าวฟ่าง	มันอัดเม็ด	ปลาป่น	ข้าวโพด	กากถั่วเหลือง	ปลาป่น
2531	526	1,223	23	7,334	72.30	-	240	0.10
2532	363	1,191	28	9,194	35.98	-	19	10.10
2533	387	1,253	21	7,018	13.05	-	188	17.36
2534	649	1,228	-	6,269	8.13	-	466	39.87
2535 ¹	398	128	16	7,724	1.50 (มค-พย)	437	530	46.15 (มค-พย)
อัตราเพิ่ม จากปี 2534	-38.67	-89.82	*	23.21	-8.55	*	13.73	15.75

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย

หมายเหตุ ¹ ค่าประมาณการ

ตารางที่ 2.7 เปรียบเทียบปริมาณวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่มีและปริมาณความต้องการใช้ปี 2537

หน่วย: พันตัน

รายการ	วัตถุดิบที่ผลิตได้	ความต้องการ วัตถุดิบ	ความแตกต่าง
ปลายข้าว	3,188	1,335	1,853
รำละเอียด	1,130	1,427	-297
รำหยาบ	534	454	80
กากรำ	91	71	20
กากถั่วเหลือง	321	626	-305
ข้าวโพด	3,328	3,033	295
ข้าวฟ่าง	208	826	-618
มันสำปะหลัง	8,470	177	8,293
ปลาป่น	534	534	-

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย

2.2.2 ปริมาณความต้องการอาหารสัตว์

ปริมาณความต้องการอาหารสัตว์ จะขึ้นอยู่กับจำนวนสัตว์ที่เลี้ยง โดยส่วนใหญ่แล้วผู้เลี้ยงสัตว์จะใช้อาหารสัตว์จากอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์มากกว่าการผสมอาหารสัตว์เองในปี 2535 มีปริมาณความต้องการอาหารสัตว์รวม เท่ากับ 6,043,850 ตัน โดยที่ ไม้เนื้อ และสักร เป็นปศุสัตว์ที่มีปริมาณการใช้อาหารสัตว์มากที่สุด ประมาณ 2 ล้านตันหรือ 3.2 กิโลกรัมต่อ 1 ตัว ในปี 2536 ส่วนสัตว์ที่มีปริมาณการใช้อาหารสัตว์น้อยที่สุด คือ ไม้ไผ่รุ่นเล็ก (ตารางที่ 2.8)

2.2.3 ต้นทุนการผลิตอาหารสัตว์

ในการผลิตอาหารสัตว์นั้น ต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80-85 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด เป็นต้นทุนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต เช่น ข้าวโพด รำข้าว ปลาช้าว กากถั่วเหลือง ปลาป่น เป็นต้น วัตถุดิบเหล่านี้ส่วนใหญ่หาซื้อได้ในประเทศ ส่วนวัตถุดิบประกอบอื่น ๆ เช่น วิตามิน เกลือแร่ สารปฏิชีวนะ ต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศ นอกจากนี้ก็มี ค่าจ้างแรงงาน ค่าเชื้อเพลิง ค่าไฟฟ้า เป็นต้น

ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของราคาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตจากผลของปัจจัยทางด้านฤดูกาลและ การเปลี่ยนแปลงตามราคาตลาดโลก ซึ่งจะมีผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตของโรงงาน ถึงแม้ว่าโรงงานจะมีความสามารถที่จะปรับสัดส่วนการใช้วัตถุดิบในการผลิตเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของราคาวัตถุดิบก็ตาม แต่การทดแทนกันของวัตถุดิบก็มีจำกัด

ตารางที่ 2.8 ปริมาณความต้องการอาหารสัตว์ภายในประเทศ แยกตามชนิดสัตว์

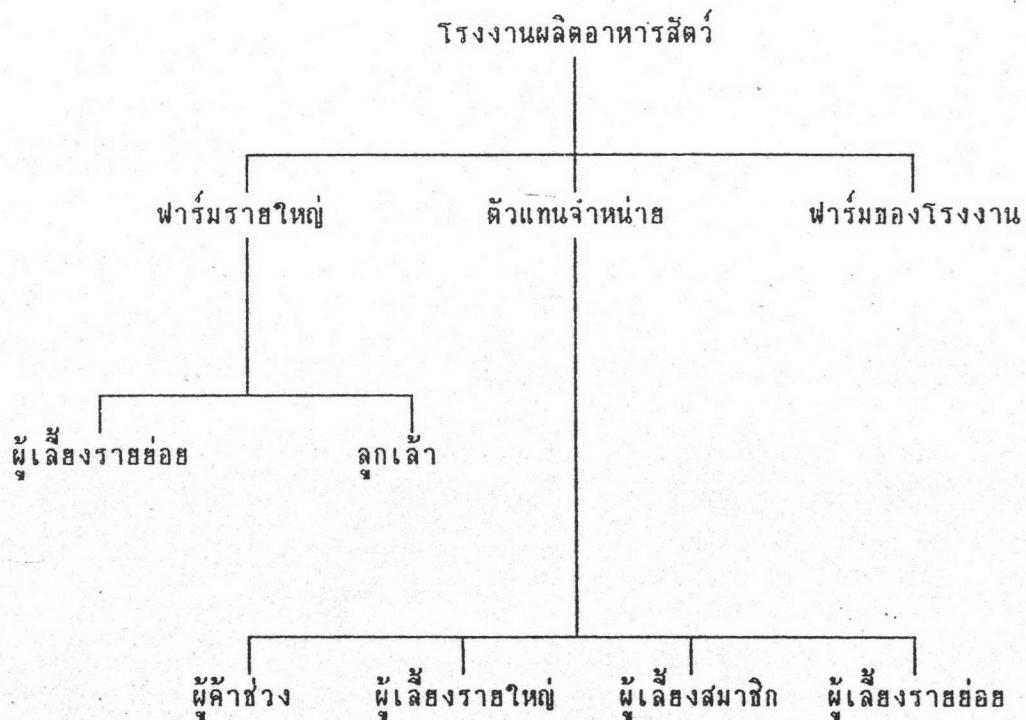
ชนิดสัตว์	ปริมาณความต้องการอาหารสัตว์(ตัน)					
	2531	2532	2533	2534	2535	2536
1. ไก่เนื้อ	1,280,000 (800)	1,440,000 (450)	1,600,000 (500)	1,600,000 (500)	1,824,000 (570)	2,380,000 (700)
2. ไก่พ่อแม่พันธุ์	180,000 (4)	225,000 (5)	247,500 (5.5)	247,000 (5.5)	270,000 (6)	313,500 (5.5)
3. ไก่ไข่-รุ่นเล็ก	22,000 (3)	26,250 (3.5)	26,250 (3.5)	67,500 (9)	75,000 (10)	na.
4. ไก่ไข่	720,000 (18)	800,000 (20)	800,000 (20)	880,000 (22)	960,000 (24)	1,200,000 (25)
5. สุกร	1,500,000 (10)	1,650,000 (11)	2,100,000 (14)	1,800,000 (12)	1,875,000 (12.5)	2,790,000 (9.3)
6. เป็ดเนื้อ	58,800 (7)	67,200 (8)	67,200 (8)	75,600 (9)	75,600 (9)	178,000 (21.2)
7. เป็ดไข่	715,000 (11)	585,000 (9)	552,000 (8.5)	520,000 (8)	390,000 (6)	496,000 (8)
8. ไก่ชน	82,500	99,000	120,000	131,400	164,250	na.
9. กุ้ง	96,000	182,000	240,000	300,000	320,000	na.
10. ปลา	60,000	60,000	80,000	90,000	90,000	na.
รวมทั้งสิ้น	4,714,800	5,134,450	5,833,900	5,712,200	6,043,850	7,895,980

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย และข้อมูลจากเครือเจริญโภคภัณฑ์ , ตัวเลขในวงเล็บ จำนวนสัตว์(ล้านตัว), na.=not available, การคำนวณปริมาณอาหาร:ไก่เนื้อ 3.2 กก./ตัว, ไก่พ่อแม่พันธุ์ 4.5 กก./ตัว/ปี, ไก่ไข่รุ่นเล็ก 7.5 กก./ตัว, ไก่ไข่ให้ไข่ 30 กก./ตัว สุกร 150 กก./ตัว/ปี เป็ดเนื้อ 8.4 กก./ตัว เป็ดไข่ 6.5 กก./ตัว กุ้งแอนด์อาร์ 2.1 กก./ตัว

2.2.4 โครงสร้างตลาดอาหารสัตว์

การกระจายผลผลิตอาหารสัตว์ของโรงงานผลิตอาหารสัตว์ จะกระจายได้ 3 ทาง คือ กระจายให้กับฟาร์มใหญ่ ฟาร์มของโรงงาน และตัวแทนจำหน่าย ตามแผนภาพที่ 2.3

แผนภาพที่ 2.3 แผนภาพการจำหน่ายอาหารสัตว์ผสมสำเร็จรูป

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

2.2.5 คุณค่าทางอาหารของพืชอาหารสัตว์¹⁶

ในการผลิตอาหารสัตว์ประเภทต่าง ๆ จะต้องประกอบด้วยพืชอาหารสัตว์หลายชนิดด้วยกันเพื่อให้ได้คุณค่าทางอาหารครบถ้วนตามที่สัตว์ชนิดนั้น ๆ ต้องการ ซึ่งพืชอาหารสัตว์แต่ละชนิดก็ประกอบไปด้วยสารอาหารที่ต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้

¹⁶ กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์, ผลการวิเคราะห์อาหารสัตว์, มีนาคม 2524 , หน้า 4-44

1. ข้าวโพด ประกอบไปด้วยคาโบไฮเดรตร้อยละ 71 และเป็นวัตถุดิบที่โรงงานอาหารสัตว์ใช้มากที่สุด และมีสารเคมีจำพวก Carotene ช่วยทำให้มีสีแดงเข้ม ผิวไก่เป็นสีเหลืองอร่ามของตลาด

2. ปลายข้าว ประกอบไปด้วยคาโบไฮเดรตร้อยละ 78 แต่เป็นวัตถุดิบที่โรงงานอาหารสัตว์ใช้น้อยมาก ประมาณร้อยละ 4-6 ของน้ำหนักอาหารสัตว์เพราะสามารถใช้ข้าวโพดแทน เนื่องจากข้าวโพดมีราคาถูกกว่า แต่ปลายข้าวก็เป็นที่ยอมรับในการเลี้ยงสุกร เพราะจะทำให้สุกรขุนได้เร็วขึ้น

3. รำข้าวขาว ประกอบไปด้วยคาโบไฮเดรตร้อยละ 44 มีไขมันร้อยละ 18 โรงงานอาหารสัตว์ใช้รำข้าวขาวในการผลิตอาหารสัตว์ร้อยละ 13

4. กากถั่วเหลือง ประกอบด้วยโปรตีนร้อยละ 47 เป็นพืชโปรตีนที่มีราคาถูก แต่การใช้กากถั่วเหลืองในการผลิตอาหารสัตว์ไม่สามารถทดแทนปลาป่นได้อย่างสมบูรณ์ เพราะกากถั่วเหลืองไม่มีสารอาหารประเภท Amino Acid บางชนิดที่ปลาป่น มีแต่การผลิตกากถั่วเหลืองในประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศ ในการผลิตอาหารสัตว์ภายในประเทศจึงต้องมีการนำเข้ากากถั่วเหลืองจากต่างประเทศ

5. ปลาป่น ประกอบด้วยโปรตีนร้อยละ 55-60 และมีสารอาหารประเภท Amino Acid ที่ช่วยเร่งการเจริญเติบโตของสัตว์เลี้ยง ซึ่งมีเฉพาะในปลาป่นเท่านั้น ถึงแม้ว่าปลาป่นจะมีราคาสูง แต่ก็ยังเป็นวัตถุดิบที่มีความจำเป็นในการผลิตอาหารสัตว์ และในการผลิตอาหารสัตว์ต้องใช้ปลาป่นร้อยละ 6.77 ส่วนในหัวอาหารต้องใช้ปลาป่นร้อยละ 23.77 ของน้ำหนักอาหารสัตว์

ผลผลิตอาหารสัตว์ในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อการบริโภคในประเทศ เป็นสำคัญ โดยกลุ่มผู้ใช้ที่ใหญ่ที่สุด คือ กลุ่มผู้เลี้ยงไก่เนื้อ ซึ่งในแต่ละปีใช้อาหารสัตว์ร้อยละ 44 ของปริมาณอาหารสัตว์ที่ผลิตโดยโรงงานอาหารสัตว์ภายในประเทศกลุ่มผู้ใช้รองลงมาคือกลุ่มผู้เลี้ยงสุกร ประมาณร้อยละ 30 ส่วนกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่และไก่พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ใช้อาหารสัตว์ร้อยละ 15

2.3 อุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยเพื่อการบริโภค ประกอบด้วยสัตว์หลายชนิด เช่น สุนัข ไก่ เป็ด กุ้ง โคนม เป็นต้น ซึ่งในบรรดาสัตว์เหล่านี้ ส่วนหนึ่งเป็นการเลี้ยงแบบพื้นบ้าน แต่โดยส่วนใหญ่แล้วได้มีการเลี้ยงแบบเพื่อการค้า โดยเฉพาะในการเลี้ยงไก่กระทงที่มีปริมาณการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในจำนวนสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ในประเทศ ทั้งสุนัขและ ไก่เนื้อหรือไก่กระทงเป็นที่นิยมเลี้ยงกันมาก ปริมาณการเลี้ยงสุนัขและไก่เนื้ออยู่ในสัดส่วนที่สูงกว่าปริมาณการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่น ๆ (ตารางที่ 2.9) ดังนั้นสำหรับในหัวข้ออุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์จึงจะพิจารณาเฉพาะไก่เนื้อและสุนัข

ตารางที่ 2.9 ปริมาณการเลี้ยงสัตว์ ปี 2533-2536

สัตว์เลี้ยง (ล้านตัว)	ปริมาณสัตว์เลี้ยง			
	ปี 2533	ปี 2534	ปี 2535	ปี 2536
ไก่เนื้อ	450	500	570	625
ไก่พ่อแม่พันธุ์	5	5.5	6	6.5
ไก่ไข่เล็กรุ่น	8	9	10	11
ไก่ไข่ให้ไข่	20	22	24	24.5
หมู	12	12	12.5	13.5
เป็ดเนื้อ	10	9	9	10
เป็ดไข่	8	8	6	6
โคนม (ตัว)	0.10	0.12	0.15	1.7
กุ้ง (ตัน)	-	-	-	160,000
ปลา	-	-	-	-

ที่มา: สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์

2.3.1 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ

- การผลิตไก่เนื้อ

ในอดีตการเลี้ยงไก่เนื้อเป็นการเลี้ยงเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ยังไม่มีการเลี้ยงเพื่อค้าขายเป็นอาชีพ ส่วนเกินที่เหลือจากการบริโภคจึงนำออกขาย แต่ในปัจจุบันธุรกิจการเลี้ยงไก่เนื้อขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ลักษณะการเลี้ยงเพื่อการบริโภคแต่เดิมได้กลายมาเป็นการเลี้ยงเพื่อการค้า และการส่งออกโดยอยู่ในรูปของไก่สดแช่แข็ง ซึ่งมีการพัฒนาการเลี้ยงให้ทันสมัยพัฒนาเทคโนโลยี การตลาด การลงทุน และการบริหาร ให้เป็นธุรกิจแบบครบวงจรตั้งแต่การผลิตไก่พันธุ์พ่อแม่ การผลิตอาหาร การฆ่าชำแหละ เป็นต้น

ไก่เนื้อที่เลี้ยงเพื่อการค้าเรียกได้อีกชื่อหนึ่งว่า ไก่กระทง ซึ่งหมายถึงไก่อายุระหว่าง 8-10 สัปดาห์ เป็นการเลี้ยงเพื่อบริโภคในประเทศและเพื่อการส่งออก ส่วนไก่สดแช่แข็งที่ได้อีกชื่อในข้างต้น หมายถึง ไก่เนื้อที่นำมาชำแหละเป็นชิ้นส่วนต่าง ๆ เช่น เนื้อหน้าอก เนื้อสะโพก ปีกติดกระดูก เนื้อล้วนไม่ติดกระดูก เป็นต้น¹⁷

ปริมาณการผลิต

ปริมาณการผลิตไก่เนื้อในประเทศเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคในประเทศและเพื่อการส่งออก โดยที่ปริมาณการผลิตได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 2.10) จะเห็นได้ว่าในปี 2520 มีการผลิตเพียง 158 ล้านตัว แต่ในปัจจุบันมีการผลิตเพิ่มขึ้นถึงประมาณ 700 ล้านตัวต่อปี ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตลาดของไก่เนื้อมากขึ้นทั้งตลาดต่างประเทศ และตลาดในประเทศ

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการผลิตไก่เนื้อ คือ

1. การนำเข้าไก่พันธุ์พ่อแม่ และรุ่นพ่อแม่ ของบริษัทที่ผลิตลูกไก่จำหน่าย ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเนื้อถึงปริมาณไก่เนื้อที่ผลิตออกสู่ตลาด
2. ภาวะการส่งออกไก่สดแช่แข็ง และ ราคาไก่เนื้อในประเทศ
3. บทบาทของผู้ผลิตลูกไก่ อาหารสัตว์ เวชภัณฑ์ที่มีต่อผู้เลี้ยงไก่เนื้อ โดยการจูงใจ โดยการให้สินเชื่อ คำแนะนำในการเลี้ยงดูและดูแลรักษาไก่ ตลอดจนการประกันราคารับซื้อไก่

¹⁷ อุตสาหกรรม , กระทรวง "อุตสาหกรรมไก่สดแช่แข็ง " นิตยสารกระทรวงอุตสาหกรรม พฤษภาคม 2534.

ตารางที่ 2.10 ปริมาณการผลิต การบริโภค ไข่เนื้อ และการส่งออกไข่เนื้อแช่แข็ง ปี 2520-2536

	การผลิต (พันตัว)	การบริโภค (พันตัว)	การส่งออก (ตัน)
2520	158,520	150,940	3,859.5
2521	136,670	170,120	9,907.2
2522	184,550	159,610	13,792.3
2523	366,650	333,670	17,314.1
2524	340,420	292,700	25,401.0
2525	416,560	357,650	33,912.7
2526	416,000	275,130	23,912.9
2527	425,550	364,560	36,864.9
2528	452,260	414,810	37,480.0
2529	499,260	383,780	64,742.0
2530	446,310	300,040	81,917.0
2531	458,060	284,090	95,784.0
2532	551,646	358,974	108,089.0
2533	488,486	240,812	138,945.0
2534	567,982	275,333	167,663.0
2535	725,642	414,004	174,829.0
2536	717,848	437,880	157,062.0

ที่มา : กรมศุลกากร

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

4. การแข่งขันในการผลิตลูกไก่และการขยายตลาดลูกไก่ไปยังเกษตรกรผู้เลี้ยง

5. ราคาอาหารสัตว์ที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นต้นทุนส่วนใหญ่ในการเลี้ยงไก่เนื้อ

ไก่เนื้อที่เลี้ยงโดยส่วนใหญ่เป็นไก่เนื้อพันธุ์ Abre Acor , Hubbard ,

Ross และ Angal

ลักษณะของการผลิตไก่เนื้อ

การเลี้ยงไก่เนื้อสามารถจำแนกตามลักษณะการดำเนินธุรกิจได้ดังนี้

1. การเลี้ยงแบบอิสระการเลี้ยงประเภทนี้ผู้เลี้ยงจะเป็นผู้ตัดสินใจในการเลี้ยงเองทุกอย่าง มีอิสระในการเลือกซื้อปัจจัยการผลิต และขายผลผลิตได้อย่างเต็มที่ แต่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของราคาไก่เนื้อในตลาดค่อนข้างสูง

2. การเลี้ยงแบบประกันราคา ผู้เลี้ยงไก่ประเภทนี้จะต้องทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรกับผู้ประกันราคาไว้ล่วงหน้า เกี่ยวกับราคาซื้อ-ขาย และจำนวนไก่เนื้อที่จะทำการซื้อ-ขาย โดยผู้เลี้ยงจะมีข้อผูกพันในการซื้อลูกไก่ อาหารสัตว์ และยาสัตว์ จากบริษัทผู้ประกันเท่านั้น และจะรับผิดชอบในด้านการลงทุนเอง ผู้เลี้ยงประเภทนี้จะได้รับความเสี่ยงน้อย และมีรายได้อ่อนช้อยที่แน่นอน แต่จะมีผลกำไรไม่มากนักเมื่อเทียบกับการเลี้ยงแบบอิสระในช่วงที่ราคาไก่สูง และจะไม่ขาดทุนหรือขาดทุนน้อยเมื่อราคาไก่เนื้อตกต่ำมาก

3. การเลี้ยงแบบรับจ้างเลี้ยง การเลี้ยงไก่ประเภทนี้ผู้เลี้ยงจะต้องรับผิดชอบในด้านของถาวรวัตถุ เช่น ที่ดิน อุปกรณ์ ค่าน้ำ ค่าไฟ ดอกเบี้ย และแรงงาน ส่วนอาหารสัตว์ ลูกไก่ ยาสัตว์ บริษัทจะให้ ผลตอบแทนกับผู้เลี้ยงได้รับจะขึ้นอยู่กับจำนวนไก่ที่รอดตาย

ในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงไก่จะเป็นแบบประกันราคา และการเลี้ยงแบบรับจ้างเลี้ยงเนื่องจากมีความเสี่ยงที่น้อยกว่า

ปัญหาด้านการผลิต

ถึงแม้ว่าการผลิตไก่เนื้อได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ทั้งในระดับของการเลี้ยงแบบครบวงจร และการเลี้ยงแบบพินบ้าน แต่การผลิตไก่เนื้อก็ยังคงมีปัญหา คือ

1. พันธุ์ไก่เนื้อ ประเทศไทยจะต้องซื้อไก่พันธุ์ทั้งพันธุ์ปุ-ฮ่า และพ่อ-แม่พันธุ์จากต่างประเทศเพื่อนำมาผลิตลูกไก่ทำให้ต้องเสียต้นทุนสูง

2. ราคาอาหารสัตว์ภายในประเทศสูง เนื่องจากการขาดแคลนวัตถุดิบอาหารสัตว์บางประเภท เช่น ข้าวโพด กากถั่วเหลือง และปลาป่น ทำให้ราคาอาหารสัตว์สำเร็จรูปสูงขึ้นมาก ส่งผลให้ธุรกิจการเลี้ยงไก่เนื้อได้รับผลกระทบ เนื่องจากต้นทุนทางด้านอาหารสัตว์คิดเป็นร้อยละ 70-80 ของต้นทุนการผลิตไก่เนื้อ

3. การเลี้ยงไก่เนื้อยังมีโรคระบาดบางชนิด ทำให้ผู้ทำธุรกิจต้องเสียต้นทุนในการป้องกันและกำจัดโรค

ปัญหาด้านการตลาด

การตลาดภายในประเทศการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบประกันราคากับบริษัทที่มีกิจการครบวงจร ผู้เลี้ยงอิสระมีน้อย เกษตรกรจึงขาดอำนาจในการต่อรองราคา และผู้รับซื้อจะเป็นผู้กำหนดราคาขึ้นเองทั้งหมด

ส่วนในด้านการตลาดต่างประเทศการส่งออกไก่สดแช่แข็งของไทยมีตลาดส่งออกที่สำคัญคือ ญี่ปุ่น ซึ่งถ้ามีปัญหาการตลาดนี้ จะทำให้ส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตไก่เนื้อภายในประเทศอย่างมาก นอกจากนี้อัตราภาษีนำเข้าไก่สดแช่แข็งของญี่ปุ่นจากประเทศไทยประเภทเนื้ออกตกระดุกมีอัตราร้อยละ 12 ซึ่งอยู่ในระดับที่สูง ขณะที่อัตราภาษีนำเข้าไก่เนื้อของญี่ปุ่นที่นำเข้าจากสหรัฐอเมริกา และประเทศอื่น ๆ ที่เป็นคู่แข่งของไทยมีอัตราร้อยละ 10 เท่า นั้น ทำให้ไทยเสียเปรียบคู่แข่งทางด้านราคา¹⁸

- การส่งออกไก่เนื้อ

การส่งออกไก่เนื้อในรูปของไก่สดแช่แข็งได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2527 เป็นต้นมา ซึ่งทำรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมาก โดยในปี 2535 การส่งออกไก่เนื้อทำรายได้ให้กับประเทศมูลค่า 10,370 ล้านบาท (ตารางที่ 2.11) ตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย คือ ประเทศญี่ปุ่น และเยอรมัน โดยประเทศญี่ปุ่นมีการนำเข้าไก่เนื้อจากไทยร้อยละ 78.35 ของการส่งออกทั้งหมด หรือคิดเป็น 199,682,352 กิโลกรัม แต่ถึงแม้ว่าการส่งออกไก่เนื้อจะมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าในปี 2534 และ 2535 การขยายตัวของส่งออกมีการชะลอตัวลง และในปี 2536 การส่งออกไก่เนื้อได้มีปริมาณลดลง ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุหลายประการ¹⁹ คือ มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงระหว่างประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ในตลาดโลก เช่น สหรัฐอเมริกา บราซิล และจีน ในตลาดนำเข้าที่สำคัญของไทย คือ ญี่ปุ่น ทำให้ไทยอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เนื่องจากการส่งออกไก่สดแช่แข็งของไทยไม่ได้รับการอุดหนุนการส่งออกจากรัฐบาลเหมือนประเทศอื่น ๆ นอกจากนี้ไทยยังถูกกีดกันการนำเข้าจากประเทศประชาคมยุโรปที่เรียกเก็บภาษีนำเข้าเป็นภาษีเสริม (Additional levy)

¹⁸ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

¹⁹ ธุรกิจอาหารสัตว์ "ไก่เนื้อ" ปีที่ 10 ฉบับที่ 37 ตุลาคม-ธันวาคม 2536 หน้า 20-23.

ตารางที่ 2.11 ปริมาณและมูลค่าส่งออกไก่แช่แข็งของไทย ปี 2531-2535

ปี	ปริมาณ(ตัน)	มูลค่า(ล้านบาท)
2531	95,784	4,869.91
2532	108,089	5,883.71
2533	138,945	7,589.73
2534	164,358	10,287.09
2535	174,340	10,370.76
อัตราเพิ่ม(%)	17.55	23.01

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

อุตสาหกรรมไก่สดแช่เย็นเพื่อการส่งออก มีลักษณะของตลาดเป็นแบบกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic Competition) มีผู้ขายในตลาดโลกจำนวนมาก เช่น สหรัฐอเมริกา จีน ไต้หวัน เป็นต้น ไก่สดแช่เย็นที่จำหน่ายในต่างประเทศมี 2 ประเภท คือ แบบมีกระดูก (Bone-In) กับแบบถอดกระดูก (Boneless) ไก่สดแช่เย็นแต่ละประเภทนั้น คุณภาพและการบรรจุหีบห่อจะเป็นสิ่งที่ทำให้สินค้าแตกต่างกัน²⁰ สำหรับประเทศไทยมีการส่งออกไก่สดแช่เย็นเพียงประเภทเดียว คือ แบบชำแหละถอดกระดูกแยกเป็นชิ้นส่วนต่างๆ

- การบริโภคไก่เนื้อ

การผลิตไก่เนื้อในอดีตจะเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่แต่การบริโภคไก่เนื้อในอดีตก็ยังไม่มีความนิยมมากนัก เนื่องจากเป็นอาหารที่มีราคาแพง จะเห็นได้ว่าในปี 2520 มีการบริโภคไก่เนื้อ 150,940 พันตัว และมีการส่งออกเพียง 3,859 ตัน และหลังจากนั้นเป็นต้นมาทั้งการผลิต การบริโภค และการส่งออกไก่เนื้อได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาการผลิตให้ดีขึ้น ทำให้ราคาไก่เนื้อถูกลงเมื่อเปรียบเทียบกับราคาเนื้อสัตว์อื่น ๆ รวมทั้งความนิยมในการรับประทานก็เพิ่มขึ้น ในปี 2536 มีความต้องการบริโภคไก่เนื้อ เพิ่มขึ้นเป็น 438,880,000 ตัว (ตารางที่ 2.10)

²⁰ รุ่งพกา พิพัฒนกาญจน์ ต้นทุนการผลิตไก่สดแช่เย็น วิทยานิพนธ์ คณะบัญชี 2531.

2.3.2 อุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกร

- ปริมาณการผลิตสุกร

จากสถิติของกรมปศุสัตว์และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่าปริมาณการผลิตสุกรของประเทศไทยจะมีปริมาณขึ้นลงแตกต่างกันในแต่ละที่ แต่ถ้ามองโดยรวมแล้ว แนวโน้มการผลิตสุกรของไทยตั้งแต่ปี 2521-2534 เฉลี่ยปีละ 9.5 ล้านตัว โดยมีปริมาณการขยายตัวในการผลิตค่อนข้างสูง จากปี 2525 ถึงปี 2535 อัตราการเพิ่มการผลิตของปริมาณการผลิตสุกรของไทยประมาณร้อยละ 4 ต่อปี

จากตารางที่ 2.12 จะเห็นว่าปริมาณการผลิตสุกรในปี 2535 ผลิตได้ 13,291,000 ตัว โดยมีปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าประมาณ 1 ล้านตัว ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาทางด้านการผลิตมากขึ้น แต่การผลิตยังคงมีปัญหาอีกหลายประการ คือ ปัญหาโรคระบาดสัตว์ ปัญหาวิทยาการการผลิต ปัญหาวัฏจักรสุกร และปัญหาด้านอาหารสัตว์

โรคระบาดสัตว์ที่สำคัญคือโรคปากและเท้าเปื่อย ซึ่งจะเป็อุปสรรคในการพัฒนาการผลิต การตลาด และการส่งออกสุกรและผลิตภัณฑ์ การตลาด และการส่งออกสุกร และผลิตภัณฑ์สุกรไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ปัญหาโรคระบาดสุกรเกิดจากลักษณะการผลิตสุกร ซึ่งเป็นการผลิตแบบรายย่อย นอกจากนี้ ปัญหาโรคระบาดสัตว์ส่วนหนึ่งเกิดจากงบประมาณของรัฐมีจำกัดในการผลิตชีวผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นวัคซีนป้องกันโรคระบาดสัตว์ที่สามารถบริการผู้เลี้ยงสุกรได้อย่างเพียงพอ

ปัญหาด้านวิทยาการการผลิตที่ยังไม่ทันสมัยถูกหลักวิชาการเกิดจากการขาดงบประมาณในการวิจัยเผยแพร่พัฒนาและกระจายเทคโนโลยีทางการผลิตการเลี้ยง การฆ่า การชำแหละ มีน้อยระบบบริการการทดสอบ ตรวจสอบคุณภาพพันธุ์ ซากสุกร และอาหารสัตว์ ในส่วนของมาตรการสนับสนุนการผลิตการเลี้ยงสุกรขาดการรวมตัวของรัฐและเอกชนในการร่วมมือส่งเสริมพัฒนาวิทยาการการเลี้ยงสุกรอย่างได้ผลและต่อเนื่อง

ปัญหาวัฏจักรสุกร หรือปัญหาการเปลี่ยนแปลงปริมาณสุกรสู่ตลาด เกิดจากลักษณะทางชีวภาพของสุกรเองซึ่งมีการเจริญเติบโตขึ้นอยู่กับการเลี้ยง และฤดูกาลเป็นสำคัญ กล่าวคือ สุกรจะเจริญโตได้ในฤดูหนาว และเจริญโตช้าในฤดูร้อน เพราะบริเวณอาหารลดลง มีอัตราการแลกเนื้อต่ำลง ผู้เลี้ยงเป็นเกษตรกรรายย่อยมีมาก ขาดการรวมตัวของเกษตรกรรายย่อยมีการปรับตัวในการผลิตหรือการเลี้ยงสุกรได้ช้า เนื่องจากมีการเลี้ยงสุกรรุ่นเดียว จึงมีความเสี่ยงสูง การเปลี่ยนแปลงของตลาด เกษตรกรรายย่อยจะเพิ่มลด

ตารางที่ 2.12 จำนวนสุกรทั้งหมดและความต้องการเพื่อการบริโภคภายในประเทศ ปี
2531 - 2535

ปี	จำนวนสุกรทั้งหมด (1,000 ตัว)	จำนวนที่ต้องการบริโภคภายในประเทศ (1,000 ตัว)
2531	11,353	6,668
2532	12,639	7,960
2533	12,745	8,088
2534	12,707	8,010
2535	13,291	8,640

หมายเหตุ : จำนวนสุกรทั้งหมด ประกอบด้วยสุกรพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ สุกรขุน
สุกรรุ่น และลูกสุกร

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การเลี้ยงสุกรตามราคาในปีที่ผ่านมาแล้วคือ ถ้าราคาสูงก็จะเข้ามาเลี้ยงสุกรและขยายการเลี้ยง แต่ถ้าราคาต่ำและขาดทุนก็จะลดหรือหยุดเลี้ยง ลักษณะเช่นนี้จะเกิดเป็นวงจรเรื่อย ๆ ทำให้ราคาและปริมาณสุกรในท้องตลาดเคลื่อนไหวมาก

ปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสุกรและต้นทุนอาหารสัตว์ วัตถุประสงค์อาหารสัตว์เกือบทั้งหมดผลิตได้เองในประเทศไทย ปริมาณการผลิตวัตถุดิบและราคาวัตถุดิบมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอยู่เสมอโดยเฉพาะปัจจุบัน การขยายตัวในการผลิตปศุสัตว์มีมาก ทำให้วัตถุดิบอาหารสัตว์บางชนิดขาดแคลนและราคาแพง เกษตรกรผู้เลี้ยงรายย่อยมีความเสี่ยงเปรียบมากเพราะมีการเลี้ยงที่ไม่ประหยัดในขนาดการเลี้ยงสุกร

- ต้นทุนการผลิต

ในด้านต้นทุนการผลิตสุกรในประเทศไทยจะเห็นได้ว่า ในปี 2533 ต้นทุนการผลิตร้อยละ 61 เป็นต้นทุนค่าอาหาร ส่วนที่เหลือเป็นค่าพันธุ์และอื่น ๆ ฉะนั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านราคาอาหารสัตว์หรือวัตถุดิบอาหารสัตว์แล้วจะกระทบต่อต้นทุนการผลิตสุกรในสัดส่วนที่สูง ส่วนในด้านต้นทุนค่าพันธุ์ ซึ่งต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ คิดเป็นต้นทุน 28% ของต้นทุนทั้งหมด ในส่วนนี้ถ้าประเทศไทยสามารถพัฒนาพันธุ์สุกร และผลิตได้เอง ก็จะสามารถลดต้นทุนการผลิตได้อีกส่วนหนึ่ง (ตารางที่ 2.13)

ในส่วนของการเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตสุกรของไทยกับประเทศอื่น ๆ แล้วจะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีต้นทุนในการผลิตสุกรมีขีดขนาด 100 กิโลกรัมต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับไต้หวัน ออสเตรเลีย ฮอลแลนด์ และญี่ปุ่น ประเทศที่มีต้นทุนสูงที่สุดคือ ญี่ปุ่น เนื่องจากค่าพันธุ์ของประเทศไทยสูงกว่าไทยหลายเท่าตัว (ตารางที่ 2.13 และ 2.14)

ประสิทธิภาพการผลิตสุกรในประเทศไทย จะแบ่งได้เป็น 2 ระดับ ทั้งนี้เนื่องจาก ในการผลิตสุกรจะมีทั้งที่เลี้ยงในฟาร์มที่ทันสมัย และฟาร์มที่มีการพัฒนา ในส่วนนี้ประสิทธิภาพการผลิตจะสูง ซึ่งมีอยู่ร้อยละ 70 ของจำนวนสุกรที่ผลิตได้ทั้งหมด และการเลี้ยงสุกรในแบบฟาร์มขนาดเล็กที่ยังไม่มีการพัฒนา หรือมีการพัฒนาไม่มากนัก ซึ่งมีอยู่ร้อยละ 30 ของสุกรทั้งหมด นอกจากนี้การเลี้ยงสุกรต้องมีการนำเข้าพ่อแม่พันธุ์จากต่างประเทศปีละหลายร้อยล้านบาท เทคโนโลยีการผลิต การเลี้ยงสุกรของไทยยังต้องพัฒนาในเรื่องอาหารสัตว์

ตารางที่ 2.13 ต้นทุนการผลิตสุกร ของประเทศไทย ไต้หวัน ออสเตรเลีย ปี 2533

รายการ	ไทย	ร้อยละ	ไต้หวัน	ร้อยละ	ออสเตรเลีย	ร้อยละ
1. ต้นทุนการเลี้ยงสุกรมีชีวิตขนาด 100 กิโลกรัม (บาท/กก.)	23.02	(100)	34.70	(100)	23.50	(100)
- ค่าอาหาร	14.67	(61)	21.57	(58.9)	14.80	(62.9)
- ค่าพันธุ์	6.73	(28)	8.22	(23.7)	1.17	(4.9)
- ค่าอื่น ๆ	2.64	(11)	6.48	(17.6)	7.52	(31.9)
2. ราคาสุกรที่ระดับฟาร์ม (บาท/กก.)	24.47		39.27		24.26	
3. ราคาขายส่งสุกรมีชีวิต (บาท/กก.)	25.67		40.18		61.52	
4. ราคาขายส่งสุกรชำแหละ (บาท/กก.)	39.49		46.00		86.90	
5. ราคาขายปลีกเนื้อแดง (บาท/กก.)	57.47		70.95		87.5- 95.60	

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์

ตารางที่ 2.14 ต้นทุนการผลิตสุกร ของประเทศฮ่องกง และ ญี่ปุ่น ปี 2533

รายการ	ฮ่องกง	ร้อยละ	ญี่ปุ่น	ร้อยละ
1. ต้นทุนการเลี้ยงสุกรมีชีวิตขนาด 100 กิโลกรัม (บาท/กก.)	24.95	(100)	56.24	(100)
- ค่าอาหาร	17.60	(63)	19.10	(34)
- ค่าพันธุ์	8.40	(30)	26.60	(47)
- ค่าอื่น ๆ	1.90	(7)	10.50	(19)
2. ราคาสุกรที่ระดับฟาร์ม (บาท/กก.)	29.40		48.80	
3. ราคาขายส่งสุกรมีชีวิต (บาท/กก.)	55.50		55.75	
4. ราคาขายส่งสุกรชำแหละ (บาท/กก.)	77.00		77.87	
5. ราคาขายปลีกเนื้อแดง (บาท/กก.)	96-		95-	
	288		278	

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์

-การบริโภคนสุกร

จากสถิติการเลี้ยงสุกรของไทยปี 2535 ปริมาณสุกรที่ผลิตได้ทั้งสิ้นประมาณ 12 ล้านตัว การใช้ประโยชน์สุกรที่ผลิตได้มี 4 ส่วนคือ

- 1) ความต้องการสุกรเพื่อการบริโภคในครัวเรือนภายในประเทศ ประมาณร้อยละ 73 ของปริมาณการผลิตสุกรทั้งประเทศหรือประมาณ 8.8 ล้านตัว
- 2) ความต้องการเนื้อสุกรเพื่อการแปรรูป โดยเฉลี่ยคิดเป็นประมาณ ร้อยละ 10 ของปริมาณสุกรที่ผลิตได้ทั้งประเทศหรือประมาณ 1.2 ล้านตัว
- 3) ความต้องการเพิ่มส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ ซึ่งตามสถิติปี 2533 มีสูงถึง 1,331,061 กก. อัตราการเพิ่มของการขยายตัวของการส่งออกที่ทางสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรตั้งเป้าไว้ร้อยละ 21 ต่อไป

- 4) ความต้องการเพื่อทำพันธุ์ และสต็อกสินค้าส่วนหนึ่งและอื่น ๆ

ในส่วนของปริมาณความต้องการบริโภคสุกรในประเทศในแต่ละปีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละปี ซึ่งจะเห็นได้จากตารางที่ 2.15 ว่า ในปี 2535 มีปริมาณความต้องการบริโภคสุกร 8,640,000 ตัว คิดเป็น 65% ของผลผลิตทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 8 ของการบริโภคในปี 2534 ปริมาณความต้องการบริโภคสุกรในประเทศเพิ่มขึ้นเนื่องจากสาเหตุหลายประการเช่น จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ความนิยมในการบริโภคสุกรเพิ่มขึ้น เป็นต้น ซึ่งจำนวนสุกรที่ใช้บริโภคนี้หมายถึงจำนวนสุกรมีชีวิตที่ถูกนำไปชำแหละ เพื่อการบริโภคโดยตรงในครัวเรือน ส่วนปริมาณความต้องการสุกรเพื่อการแปรรูปผลิตภัณฑในรูปไส้กรอก แฮม เบคอน หมูยอ และแฮมของโรงงานแปรรูปเนื้อสุกรจะมีประมาณร้อยละ 10 ต่อปี และอัตราการขยายตัวในความต้องการแปรรูปสุกรและผลิตภัณฑเฉลี่ยร้อยละ 15 ต่อปี ในปัจจุบัน

-การตลาดสุกร²¹

1. วิธีการตลาดสุกรตลาดกรุงเทพฯ เป็นตลาดจำหน่ายสุกรใหญ่ที่สุดของประเทศ เพราะมีประชากรหนาแน่นมีรายได้สูง การเคลื่อนย้ายสุกรจากแหล่งผลิตมาถึงผู้บริโภคคนกลางรายใหญ่ 3 ประเภทคือ พ่อค้ารวบรวมสุกรมีชีวิตในท้องถิ่นพ่อค้าขายส่งสุกรชำแหละซึ่งจะนำสุกรเข้าโรงฆ่าในท้องถิ่น หรือโรงฆ่าสุกรที่ตลาดกลางกรุงเทพฯ แล้วขาย

²¹ดร. ไชยศรี คนจริง การผลิตและการตลาดสุกร ธุรกิจอาหารสัตว์ ปีที่ 9 เล่มที่ 33 ตค.-ธค. 2535 หน้า 11-21.

ตารางที่ 2.15 ปริมาณความต้องการสุกรเพื่อการบริโภคภายในประเทศ ปี 2531 - 2535

ปี	การบริโภคภายในประเทศ (1,000 ตัว)
2531	6,668
2532	7,960
2533	8,088
2534	8,010
2535	8,640

หมายเหตุ : จำนวนสุกรทั้งหมด ประกอบด้วยสุกรพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ สุกรขุน
สุกรรุ่น และลูกสุกร

ที่มา : สำนักงาน ศ.ก.การเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สุกรชำแหละแล้วให้พ่อค้าขายปลีกสุกรชำแหละ ซึ่งจะขายเนื้อสุกรให้ผู้บริโภคต่อไปในปี 2533 ราคาสุกรมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้ 24.47 บาท/กก. หรือคิดเป็นร้อยละ 48.94 ของราคาขายปลีกสุกรชำแหละในตลาดกรุงเทพฯ

2. ส่วนเหลือจากการตลาด ส่วนเหลือจากการตลาดทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 51.06 ของราคาขายปลีกสุกรชำแหละ ราคาขายส่งสุกรชำแหละเท่ากับ 39.49 บาท/กก. ราคาขายปลีกสุกรชำแหละ กก.ละ 50.00 บาท เมื่อพิจารณากำไรในการทำธุรกิจการจำหน่ายเนื้อสุกรในตลาดกรุงเทพฯ พบว่าพ่อค้าขายส่งชำแหละมีกำไรมากที่สุดคือ 9.97 บาท/กก. หรือร้อยละ 19.84 ของราคาขายปลีกสุกรชำแหละ ในขณะที่พ่อค้าขายปลีกสุกรชำแหละและพ่อค้ารวบรวมสุกรมีชีวิตกำไรลดลงมา เท่ากับ 8.83 บาท/กก. หรือร้อยละ 16.66 ของราคาขายปลีกสุกรชำแหละ และ 0.85 บาท/กก. หรือร้อยละ 1.70 ของราคาขายปลีกสุกรชำแหละ

กำไรของพ่อค้าคนกลางทั้งหมดของตลาดสุกรสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 72.86 ของส่วนเหลือจากการตลาดสุกร ในขณะที่ต้นทุนการตลาดเนื้อสุกรคิดเป็นเพียงร้อยละ 27.14 ของส่วนเหลือจากการตลาดสุกรของกรุงเทพฯ

3. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการตลาดการขนส่งสุกรมีชีวิตส่วนใหญ่จำกัดในการขนส่งโดยรถยนต์เท่านั้น การขนส่งต้องทำด้วยความระมัดระวังเพื่อลดการสูญเสียต่าง ๆ เช่น การสูญเสียน้ำหนัก สุกรตาย คุณภาพซากต่ำลง

4. ปัญหาตลาดภายใน ตลาดภายในประเทศของสุกรไทยมีปัญหา 4 ประการที่สำคัญ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับระบบตลาด และสภาพการแข่งขัน
2. ระดับคุณภาพสินค้าต่ำมีการลักลอบฆ่าสุกรในตลาด
3. ขาดเสถียรภาพตลาดและราคา
4. ขาดระบบส่งเสริม ควบคุม และสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้ง

บริการทางตลาด เพื่อพัฒนาคุณภาพสุกรสุขอนามัยและความปลอดภัยของผู้บริโภค

ระบบตลาดสุกรไทยยังไม่พัฒนาเท่าที่ควรสภาพการแข่งขันยังไม่กระจายทั่วถึงขั้นตอนการตลาดมีมาก และดำเนินการโดยคนกลุ่มน้อยต้นทุนการตลาดสูงโดยกำไรของพ่อค้าขายส่งสุกรชำแหละและพ่อค้าขายปลีกสูง

การตั้งราคาสินค้ายังไม่มีระบบการกระจายข้อมูลทั่วถึงเท่าเทียมกัน ยังมี การตั้งราคาโดยกลุ่มผู้นำไม่กี่ราย ขาดการมีตลาดศูนย์กลางประมวลราคาสุกรโดยสภา

ชาวชนผู้ผลิต ผู้ประกอบการค้าจำนวนมาก ให้แข่งขันสูง มีการตั้งราคาสินค้าตามคุณภาพ
เนื้อ คุณภาพซาก การกระจายข้อมูลข่าวสารการตลาดต้องสมบูรณ์ทั่วถึง และมีความชัดเจน

คุณภาพมาตรฐานสินค้ายังมีข้อจำกัด ขาดระบบการจัดมาตรฐานสินค้า ควบคุม
พัฒนาคุณภาพเนื้อสุกร การฆ่า การชำแหละดำเนินการโดยวิสาหกิจดั้งเดิม ขาดสัญลักษณ์
ขาดการคำนึงถึงสุขอนามัย และความปลอดภัยของผู้บริโภค

การลักลอบฆ่าสุกรเพื่อไม่ต้องการมีค่าใช้จ่ายสูงในการฆ่าตามโรงฆ่าเทศบาล
สุขาภิบาลยังมีอยู่ ระบบการลงทะเบียนผู้กระทำผิดยังเป็นสถานเบาการควบคุมยังมีน้อยทำให้
สถิติข้อมูลไม่ครบสมบูรณ์

- การส่งออกสุกร

ตลาดส่งออกสุกรของไทยยังเป็นสัดส่วนน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณการบริโภคใน
ประเทศ ในปี 2536 มีปริมาณการส่งออก 267,638 ตัน ซึ่งมีปริมาณลดลงจากปี 2533
และ ปี 2534 (ตารางที่ 2.16) ซึ่งปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการส่งออกสุกร²² ได้แก่

ปัจจัยทางด้านอุปสงค์

ตัวกำหนดอุปสงค์การบริโภคเนื้อสุกรที่สำคัญ 4 ประการใหญ่คือ

1. ประชากรไทยมีจำนวนมากขึ้น อัตราการเพิ่มของประชากรเพิ่มขึ้นปีละประ
มาณ 1.8 เปอร์เซ็นต์ จำนวนประชากรปัจจุบันคือ ประมาณ 58 ล้านคนทั่วประเทศ
2. รายได้ของประชากรเพิ่มขึ้น ความต้องการการบริโภคเนื้อสุกร หรืออา
หารมีคุณค่าสูงขึ้นปัจจัยนี้สืบเนื่องมาจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ
3. รสนิยมการบริโภค ปัจจุบันพัฒนามากขึ้น เพราะเศรษฐกิจและสังคม
ของประเทศเจริญพัฒนามากขึ้น ความเป็นอยู่สูงขึ้นโดยเฉลี่ย แนวโน้มรสนิยมการบริโภค
แบบตะวันตกเพิ่มขึ้น การบริโภคเนื้อสุกรเพิ่มมากขึ้น จากเดิมความต้องการบริโภคต่อหัวประ
มาณ 12 กิโลกรัมต่อปีต่อคนสถิติล่าสุดการบริโภคต่อหัวสูงขึ้นเป็น 7-24 กก./ปี/คน
4. การแปรรูปผลิตภัณฑ์สุกรพัฒนาขยายตัวมาก อัตราการเพิ่มของอุตสาหกรรม
แปรรูปเนื้อสุกรในปัจจุบันเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 25 ต่อปีคนไทยนิยมรับประทานมากขึ้นแทบทุกปี
ตามระดับการพัฒนาประเทศที่สูงขึ้น จากการสำรวจโรงงานแปรรูป นอกจากตลาดแปรรูป
แล้วความต้องการสุกรเพื่อการส่งไปจำหน่ายต่างประเทศก็สูงขึ้นมาก ทั้งนี้เพราะตลาดต่าง
ประเทศโดยเฉพาะตลาดเอเชีย ความต้องการเนื้อสุกรเพิ่มขึ้นจากปัจจัยทางด้านประชากร

²² อ้างแล้ว หน้า 51.

ตารางที่ 2.16 ปริมาณการส่งออกสุกรของประเทศไทย ปี 2531 - 2535

ปี	การส่งออก (กิโลกรัม)
2531	20,161
2532	228,692
2533	1,332,061
2534	1,243,395
2535	262,872
2536	267,638

ที่มา : กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

รายได้ และความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศในแถบนี้ ปริมาณส่งออกเนื้อสุกรแช่เย็นแช่แข็งของไทยไปต่างประเทศสูงขึ้นมาก คือ 1,332,061 กิโลกรัมในปี 2533 แนวโน้มจะสูงขึ้นอีกมาก ถ้าประเทศไทยมีการพัฒนาการผลิตและคุณภาพมาตรฐาน ถูกสุขลักษณะเป็นที่ยอมรับของตลาดต่างประเทศ

โดยสรุปแล้วจากปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้น ความต้องการบริโภคเนื้อสุกรของไทยเฉลี่ยประมาณปีละ 10.9-11 ล้านตัว อัตราการขยายตัวของความต้องการบริโภคเนื้อสุกรของประเทศเฉลี่ยร้อยละ 4 ต่อปี

ปัจจัยทางด้านอุปทาน

ตัวกำหนดอุปทานการผลิตสุกรของไทยมี 4 ประการใหญ่คือ

1. ราคาหรือความต้องการ การบริโภคเนื้อสุกรของคนไทย ถ้าราคาเนื้อสุกรสูงผู้ผลิตมีแนวโน้มจะขยายการผลิตมากขึ้น
2. ราคาอาหารสัตว์ หรือต้นทุนการผลิตสุกร ถ้าราคาอาหารสัตว์สูง ปริมาณการผลิตสุกรจะลดลง และต้นทุนการผลิตสูง ปริมาณสุกรที่จะเสนอขายจะลดลง
3. ปริมาณฟาร์มหรือจำนวนผู้เลี้ยงสุกรถ้ามีฟาร์มมากขึ้นปริมาณสุกรจะเพิ่มขึ้น
4. ปัจจัยทางด้านโรคระบาด ปัจจัยด้านธรรมชาติสุกร อุนหภูมิ ดินฟ้าอากาศ ถ้าเกิดโรคสุกรจะตายและเติบโตช้า ผู้เลี้ยงจะมีต้นทุนสูงขึ้นมาก ปริมาณสุกรจะลดลง สำหรับอุนหภูมิอากาศร้อนมาก สุกรจะเติบโตช้า ทานอาหารได้น้อย ปริมาณสุกรส่งตลาดจะลดลง ต้นทุนการผลิตของผู้เลี้ยงจะสูงขึ้น ดังนั้นราคาสุกรจะสูงในช่วงฤดูร้อน ราคาจะอ่อนตัวในช่วงฤดูฝน-ฤดูหนาว

นอกจากนี้การผลิตสุกรยังมีปัญหาวัฏจักรสุกร กล่าวคือ วงจรชีวิตของสุกรใช้เวลานานนับจากการลงทุนเลี้ยง การสร้างโรงเรือน การซื้อพ่อแม่พันธุ์การผสม การเลี้ยงสุกรขุน เป็นต้น วงจรชีวิตสุกรได้เวลาประมาณ 31 เดือน หรือ $2\frac{1}{2}$ ปี โดยประมาณ ฉะนั้นผู้เลี้ยงเมื่อลงทุนไปก่อนหนึ่ง ต้องรอเวลาที่จะได้ผลตอบแทนจากการลงทุนถึง 31 เดือน ซึ่งเป็นเวลานานกว่าการเลี้ยงไก่ เป็ด หรือสัตว์เล็ก หรือแม้แต่การทำนาปลูกพืชไร่พืชสวนผักต่าง ๆ